

איצ' פניני גאוני הדורות והחסידות

טעור (השט"ו)

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלישונם מתוך הספרים הקדושים

נא

זת' המבאר
הספר (השט"ו)

מחצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהרית
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זצ"ל

נפתלי... הנגן אמרי שפר - זו בקשת נגנים

נפלאה ומוזהרת
היתה עבודתו בקודש
של השוקף הרח"ק
רבי נפתלי צבי
מור ופשיין ז"ע,
כאשר כל מדרגותיו
הפלאיות היו מכוסים
וטמונים בדברי צחות,
בדחנות ושמחה,
ודווקא משם פעל כל
עניניו והפצו בקודש
נהדר.

ובזה העידו ויצא
מפי קודש צדיקי
עליון שגם **בתורתו**
הבחירה מוריש
ל'עוסקים בספריו
זאת הסגולה,
לזכות לכל הטוב
הרוחני והגשמי מתוך
שמירה וכיסוי מכל
האורבים והמעיקים.

ובאלו האסמים
- מהעיינין
בישין, ישרה
עליהם ככל מכל
כל - ברכות ה'.

יהוד פדורו בהנחמת אלקות

לכסות מדרגותיו הנשגבות מהעיינין בישין
בדברי צחות, בדחנות ושמחה

"זרע קודש" המבואר

תענוג צרוף של הסידות מזוקקת

באר נרחב | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות
פיסוק וניקוד | הקדמות מבלאית | פרקי תולדות ונבוא
סידרות במשה | מפתחות | עמוד מרחיב עין

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המוזחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרישת השבוע

נא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א
אמונת יציאת מצרים פרושו הוא כמו שמקבל מרבנו
הבעל שם טוב זי"ע, שבכל עדן חשכות וטמטום מכל מיני
צרות וחומות העומדים על האדם, יתן בלבו אמונת יציאת מצרים
- שהקדוש ברוך הוא ברגע של יציאת מצרים חשב על כל בר
ישׂראל שלא ידח ממנו נדח, ונתן תקנה לכל בר ישׂראל, ומוציא
את עמו בכל עדן וזמן מכל מיני מעיקיו בגוף ובנפש, ובכח
אמונה זה באמת תכף יתפרדו כל פועלי און ולכל בני ישׂראל יהיה
אור במושבותם: (עבודת הבורא - רבי אהרן ראטה זיע"א)

אוצר מניני החסידות

- א שפת אמת | העוסק בפרשיות ספור יציאת מצרים נסטר מהגלות
- א נעם אילמלך | על ידי הספור מתעוררים הנסים שוב
- א זאת ארון | ספורי יציאת מצרים מבטלים מחשבות רעות ומביאים ודיעת השם
- א אמרי שפר | יודעתם כי אני ה' - על ידי ספור הנסים לבנים מתפעלת גם נפש האב
- ב מבשר צדק | המושל על תאוותיו הגשמיים אין החיצוניים יונקים ממנו
- ב נעם השילוח | הפרשיה ממשעים רצונות רעים צריכה להיות מחמת אהבת השם, ובכך יזכה לנר לכו לנגמרי
- ג לעם אילעזר | הדייקים בלשון התנ"ך
- ג בית אבות | בימי בכורית הנסיון חזק לא לעבר על לא תעשה ואילו עבודת ה' במצות עשה יותר קלה
- ה שנטט מיהודה | הדייקים בלשון הפסוק
- ה תולדות יעקב יוסף | באור ענין מיתת רשעי ישראל בשלשת ימי אפלה: גיהנם הרשעים הוא למוד התורה ברציפות בנן עדן כשהצדיקים בראש
- ו בית אהרן | הדייק בלשון הפסוק
- ו כבש השדה | על האדם להיות בשמחה בכל מצב ויהיה מה שיהיה
- ח פתוחי חותם | ככל זמן צורך להתחזק בתולדותיו והכל הולך אחר ההתחלה
- ח קדשת לוי | תמיהה מדוע רק מפת בכורות היתה על ידי הקב"ה בעצמו
- י בת עין | יש להקדים לכל דבור התבוננות וקבלת על מלכותו ויתברך
- י דמשק אילעזר | יש להבדיל לא רק במצא אלא בכל המצות
- י אמרי פנחס | יזדו להתפלל ולקבץ כל מצוה תכף ומיד פאשר אפשר לקומה
- יא תמדת דוד | קדם שמקבל על עצמו על תורה בשלמות צריך לבוא לידי נסיונות
- יא לקוטי שושנים | על האדם להניח התפליו בדקות ובהתקשרות בקדשתו כדי שישינו בו רשם אף לאסור חליצתו
- יג מעגלי צדק | תפליו של שחרית מכניע הנצר המקדים בבקר
- יג מחושי הלכן | קדשת התפליו תלויה במחשבת האדם
- יג לקוטי שיחות | שתי סוגי בנים השואלים שאלות
- יד מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים | עצה לזמנים של טמטום הלב - להתבונן בגדלות הבורא ולהתבטל אליו
- טו שפת אמת | אין לינא מנגדל כחו של הנצר והסתרות שיש לכל דבר שבקדשה
- טו אוהב ישראל | האורות שמקבל האדם על ידי הנחת תפליו
- טו דרך המלך | במצות יציאת ותפליו מתלבש אור עליו שאפלו מלאך אינו יכול להשיג
- טו שפת אמת | הנחת תפליו הוא כאלו אוחז ספר תורה בחיקו
- טו היכל הברכה | אין הארת התפליו של יום אחד דומה להברו
- טו אוהב ישראל | אינו דומה הנחת תפליו של אדם אחד לשל חברו
- טו צדקת הצדיק | תפליו צריכו גוף נקי - נקיות גמורה מתשוקה לעולם הזה
- טו באר מים חיים | בעת הנחתו על האדם לשמח קאלו כתר כבוד בראשו
- טו אוהב ישראל | בשעת הנחת תפליו נעשה האדם בחינת משכן ומקדש
- טו אור התורה | מעלת הנחת תפליו הנקתבים על ידי צדיק
- יז דברי ישראל | קדשת מחשבת הסופר משיפע על מחשבת מניח התפליו
- יז אור לשמים | תשובה קדם הנחתו
- יז תניא | בהנחת תפליו מבטל האדם החקמה שנגפשו לתקמתו של ה' אין סוף ברוך הוא
- יז סוד ישורים | הפרשיות הטמונות בבתי התפליו מורים שבכל טרדות היהודי טמונה הקדשה
- יז נעם מגדים | על ידי ההירות מלשקס בדברים בטלים קדם התפילה נקבל לשמר המחשבה בעת הנחת התפליו

אוצרות גאוני הדורות

- יח קהלת יעקב | בגלל גאנותו של פרעה ה' הקביר את לבו
- יח תמדת ישראל | המניח בן צדיק יאריך ליום שכלו טוב
- יח חלק יפה | רמאותו של פרעה תללות ענש המכות בעונות עמו
- יט משחת קדש | משה משיב לפרעה תשובות נאורות בכדי שיאנו בניו ממצרים
- יט גורל גדליהו | לא הרץ קלב לשונו להראות שהקב"ה בעצמו הרג בכורי מצרים
- כ שביל הישיב | מיתת בכורי מצרים בבתי מצרים על ידי מלאך המשיחה, ואלו בכוריהם שנטמנו בבתי ישראל מתו על ידי הקב"ה לבדו
- כא דברי אליהו | מניעת נקיות מלאך המשיחה לבתי ישראל מלהמית מי שזמנו הגיע
- כא בן גרין | מרבית העם שחששו מלשאל ממצרים השאלים להם המצרים מעצמם
- כא זרע יצחק | השלמת גזרת ארבע מאות שנה על ידי רבוי ישראל
- כא אבות מנדב | המצרים נעשו כי הם היו צריכים להיות עבדים של ישראל
- כב קמוכים לצד | שחרות התפליו כנגד יחוד שמו ויתברך
- כג רבנו בחיי | המניח תפליו נעשה מרובה להשם ויתברך
- כג משה משה | לאחר חרבו המקדש משרה הקב"ה שכינתו על ישראל על ידי התפליו
- כג מצות תפליו | אמירת פרשת הקרבנות עם התפליו מאחר שהתפליו הם במקום בית המקדש
- כג פני יהושע | הודקכות הגוף בכח התפליו
- כג דברי חיים | חיוב הנחת תפליו של רבנו תם להשמר מקל רע
- כד אדרת אליהו | סגלת התפליו לעגנה וזכירת התורה
- כד בן איש חי | על ידי קדשת הלב והעינים זוכה להשגת התורה
- כה דרשות קתב סופר | יחיד כל המעשים והמחשבות לשם שמים
- כה מעשי צדיקים
- לג ספיר והלום | הארה חסידית מן הפרשה
- לו זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת בא

הרחמים וינצקם לכם מאויביכם לבל יוכלו היצר
לכם כלל, והבן:

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

ספורי יציאת מצרים מבטלים מחשבות רעות
ומביאים ידיעת השם

פסוק ולמען תספר באזני בנך כו'. דהנה שמעתי
מאת הרב המגיד מזלאטשוב אך ראיתי
גם בספרים, כי בספורי נסים פועלים וממשיכין
שרש של הנסים לעשות עוד נסים וכיוצא באלו,
ומאת הרב הנ"ל כי באותיות אלו יש החיות והכח
של פעולות אלו, כי הכל הוא באותיות של התורה.

והנה להסיר מלבו מחשבות רעות פועלים
בספור יציאת מצרים שהיה לישראל
שם הרהורי עבודה זרה וגם אמרו שהיו עובדי
עבודה זרה ממש, והקדוש ברוך הוא הצילנו
והוציא את אבותינו ממ"ט שערי טמאה אל מ"ט
שערי בינה, ובאותו ספור באזני בנו וכן בנו
פועלים וידעתם את ה' כמו שנאמר 'כי אני ה':

אמרי שפר

רבי שמואל מדאראג זיע"א

וידעתם כי אני ה' - על ידי ספור הנסים
לכנים מתפעלת גם נפש האב

ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר
התעללתי במצרים ואת אתתי אשר
שמתי כם וידעתם כי אני ה'.

יש לרקדק דהיה צריך לכתב וינדעו כי אני
ה', ולמה כתב וידעתם וגו' דמשמע
דקאי על האבות המספרים.

סגלת ספור יציאת מצרים

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

העוסק בפרשיות ספור יציאת מצרים נפטר
מהגלות

הקדוש ברוך הוא וברוך שמו הקדים לנו
גלות מצרים וגאלנו ממש, להיות
הספור ביציאת מצרים במקום היסורים, כדכתיב
'ולמען תספר כו' וידעתם כי אני ה' (י ב), פרוש
כמו שצריך להיות גלות קדם שזוכין לידיעת
ה' שהוא התורה, אכן על ידי הספור ביציאת
מצרים זוכין לתורה בלא יסורין בפעל ממש.

וזוהו שנעשה תורה מכל מעשה מצרים, שכן
הוא בחינת התורה לעולם, כדאיתא
(מנחות קי.) 'זאת התורה לעלה כו' (ויקרא ז לו)
כל העוסק בפרשת עולה חטאת כאלו הקריב
— כן הוא בפרשיות ספורי יציאת מצרים שהעוסק
בהם כאלו עבר עליו הגלות (שנת תרמ"ח):

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

על ידי הספור מתעוררים הנסים שוב

כשהקדוש ברוך הוא ברחמי עושה נס
לישראל פעם אחת ונוקם להם
מאויביהם, אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפלו
לעתיד — בכל דור כשישראל צריכין להנצקם
מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם פעל שררה
או מלך, אז הקדוש ברוך הוא עושה נקמה בו,
בין שכבר נתעוררו אותן הרחמים בענין כזה.
וזוהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים
(י ב) — וכשתספרו זאת תעוררו אותם

מהגשמייות ויונקים החיצונים ממנו ונותן להם כח, וכפי גדל התאוות כן ממשיך לחיצונים חיות.

אכל מי שהוא בעל בינה ובעל נפש, הינו שמושל על נפשו ורצונו ותאוותו הנקרא נפש בהמיות, ומדבק ומקשר עצמו לקדשה והחיות הקדש הרוחני של כל דבר, אז מונע יניקת החיצונים ממנו, ומי שאינו מושל על תאוותו אז התאוה מושלת עליו.

וזהו לב יודע מרת נפשו, הינו מי שהוא בעל בינה ומשבר המרות, הינו השררות, דהינו הממשלה של נפשו, הינו של נפש הבהמיות דהוא התאוה, אז ויבשמחתו לא יתערב זר, הינו שאינן יונקין החיצונים משמחתו ותענוגיו.

הרמז בלשון הכתוב

וזהו זאת חקת הפסח, ד'חקת' הוא לשון שליטה, כמו 'מחקק מבין רגליו' (בראשית מט ט), ו'זאת' הוא סטרא דשמאלא, והינו כשהאדם פוסח ומדלג דבר זה - שיהיה ל'זאת' דהוא סטרא דשמאלא עליו לחק, הינו לשררות ולשליטה, ופועל שהתאוה אינו מושלת עליו והוא נעשה בעל על התאוות, אז כל בן נכר לא יאכל בו, הינו שהחיצונים לא ינקו ממנו מאכילתו ומתענוגיו המכנה בשם אכילה וכו"ל:

מי השילוח

רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא זיע"א

הפרישה ממעשים ורצונות רעים צריכה להיות מחמת אהבת השם, וכך וזה לזכר לבו לגמרי

משכו וקחו לכם צאן (יב כא), משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה (רש"י יב ו). פתיב דרף עצל כמשכת חרק וארח ישרים סללה' (משלי טו יט).

ונראה לפרש דכאמת קאי האי וידעתם וגו' גם על האבות המספרים לבניהם האותות והמופתים, כי הגם שהם יודעין כבר כל האותות והמופתים האלו, מכל מקום אם הדברים הם טמונים רק בלבם ואינם מוציאין אותם מכת אל הפועל, אינם עושים בהם פעולה כל כן.

מה שאין בן אם יספרו האותות והמופתים לבניהם, אז על ידי שיוציאו הדברים בפיהם, על ידי זה יעשו הדברים האלו פעולה ביותר להמספרים, שיגישו בלבם אמונת השם יתברך.

ועל בן פתכה התורה הקדושה 'ולמען תספר באזני בנך ובן בנך וגו', כדי להשריש האמונה בלבם, ועל ידי כך תתפעלו גם אתם המספרים וידעתם פי אני ה', וק"ל:

פרישה מהתאוות

מבשר צדק

רבי ישכר דב מזלוטשוב זיע"א

המושל על תאוותיו הנשמיים אין החיצוניים יונקים ממנו

איתא במדרש (שמו"ר יט א): זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו (יב מג), הדא הוא דכתיב לב יודע מרת נפשו ויבשמחתו לא יתערב זר' (משלי יד ט), עד כאן.

דאיתא ברבנו הקדוש שלא נהנה מעולם הנה באצבע קטנה (כתובות קד). והנה אף שבדאי היה צריך לאכל ולשתות ולישן, אף שהרחיק התאוות מהגשמיית ודבק את עצמו לחיות הרוחני שבו.

דכאמת כשהאדם מדבק את עצמו לתאוות הגשמיית, אזי נתמשך עליו תאוות

אבל 'ארח ישרים', הינו שפונה מכל דבר מחמת אהבת השם 'תברך, זה הוא דרכו סלול לטוב, כי פאשר יסור מלבו איזה דבר רע ישאר בלבו אהבת השם 'תברך, וממילא לא יבא ללבו שום דבר אחר שלא בהגן.

רמז הגימטריא של 'משכו'

וגמטריא של 'משכו' שס"ו, שס"ה נגד ימות החמה, ואחד נגד השם 'תברך שרוכב עליהם, וכן כל מקום שנמצא בפסוק מלת 'אז', מורה שהאלוף רוכב על זי"ן, הינו השם 'תברך':

פְּרַשְׁתַּי בֵּא

ה' מנא ידעו להקדים לספר לבניהם, ולכאורה הוי ליה למימר 'וידעו' כי אני ה', וקאי על הבנים ובני בנים, שתספרו להם חסדי ה' כדי שיידעו הם כי אני ה'. ויעין באבן עזרא מה שפרש, ובהמפרש הגדול ספורנו וכו'.

על האדם להשריש האמונה בלבו באפן שיוכל להעביר זאת לדורות הבאים והם לבאים אחריהם

ואפשר לפרש עוד, כי הפונה בזה, שצוה השם 'תברך, שצריך כל אחד להשריש ולקבע האמונה בה' בלבו פיתד בל תמוט – עד שיוכל לנטע תקף אמונה זו גם בבניו אחריו באפן שהם גם כן יוכלו למסר זאת לבניהם אחריהם.

ואם אינו יכול לעשות כן, הרי זה סימן שגם בלבו עדין אין האמונה קבועה וחסרה כראוי, כי אם היה איתן וחסך באמת באמונתו ובדיעותו את ה', ודבריו היו יוצאים מפנימיות נקדת לבו, בנדאי שהיו פועלים בלב צאצאיו

'דרך' עצל' הינו אף שאדם מונע את עצמו ממעשים רעים וממחשבות רעות ורצונות רעות, אף שאינו עושה זאת מחמת אהבת השם 'תברך, רק עושה פעל, כגון שמבין שפעולם הזה לא יצלחו לו דברים כאלה, או באפן אחר שאינו מאהבת השם 'תברך'.

אז דרכו הוא 'כמשכת חקך', פי הלב לא יוכל להיות פנוי ממחשבות ורצונות אף רגע אחת, וכאשר יסור מחשבות תאוה מלבו יבא ללבו מחשבת פסע וכדומה, וכל דרכיה המה 'כמשכת חקך', פי לעולם יצרך לסגוף ועבודה, קדם שיסור דבר אחד מלבו יבא ללבו דבר אחר שאינו הגון.

ולמען תספר באזני בנך וכן בנך וגו' וידעתם כי אני ה' (ב)

נעם אליעזר

רבי אליעזר משקילען זיע"א

הדיוקים בלשון הכתוב

יש לדקדק למה פרט הכתוב ולמען תספר באזני בנך וכן בנך, הרי ליה למימר ולמען תספר באזני בנך לכה, פי הרי זה מצוה חיובית הנמשכת לכל הדורות, וכל אחד מחיב במצוה זו, וממילא בנך יספר זאת לבנו, וכן להלאה, ולמה נצרך שתספר אתה באזני בנך וכן בנך.

גם יש להבין במאי דסיים בקרא וידעתם כי אני ה', הנשמע מזה שעל ידי שתספרו לבניהם ובני בניהם הנסים שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, תתודעו גם אתם המספרים כי אני ה'.

וזה אינו, דאם רק עתה מתודעים ממציאות

תעשין כמו בימי הבחירות, אבל גם למצות עשין אין בכחו להתלחבות גדולה כמו בימי הבחירות.

‘וקני ה’ יחליפו כח’ – עובדי ה’ מחליפים את כחם בין ימי הנצרות לימי הזקנה

ואמר מרן הפעל שם טוב זי"ע: ‘וקני ה’ יחליפו כח’, הינו מי שפך קוויים וחקלים לעבד את השם יתברך ולעשות נחת רוח ליוצרים, המה מחליפים תמיד בכחם, ובימי הבחירות ללא תעשין, המה לוקחים כחות הזקנה החלושים, אשר הגוף כבר הפסיק לפעל כחו החמרית, ואלו בימי הזקנה לוקחים כח הבחירות למצות עשה והם מחליפים תמיד כח הגוף. אלו דבריו הקדושים, ודברי פי חכם חן.

היכלת לעשות כן הוא אך ורק בכח התורה | התורה נמשלה פעמים למים ופעמים לאש

ואמרת להוסיף על דבריו הקדושים, דכל זה כולו להיות רק באמצעות התורה הקדושה, כאשר פרשתי בס"ד בהתורה נמשלה לפעמים לאש, שנאמר (ירמיה כג ט) ‘הלא כה דברי פאש’, ולפעמים נמשלה למים, שנאמר (ישעיה נה א) ‘הוי כל צמא לכו למים’, (עין תענית ד), וזה הלא אי אפשר, פי הם שניהם דברים הפפיים זה לזה ושונאים זה לזה.

אבל אם הם משלימים זה את זה, אז אפשר להמשילם פהנ"ל. פי חס ושלום כשבא לידו לעבר עברה, לא תעשה, מכניס היצר הרע בלבבו אש בוערת לעברה היא, ואז למוד התורה הנמשלת למים מכבה האש הנורה של היצר הרע, דברי חז"ל קדושין (ב) אם פגע בד מגול זה משכהו לבית המדרש, הינו שלמוד התורה יכבה אש העברה.

ולהפך כאשר יבא בקרבו אש של קדושה לעשות ולקיים מצוה בהתלחבות גדולה, בא היצר לכבותו בכחו של מים, אזי ילמד תורה שנמשלו לאש הלא כה דברי פאש', וזה דבר נפלא בס"ד וכו'.

אתריו בתקף ובחזק עד שגם הם יוכלו להמשיך אמונה זו להלאה.

באור הפסוק על דרך הנ"ל

וזהו שצוה השם יתברך, ולמען תספר באוני כגד באפן פזה שגם בנך יספר הדבר לכו בנך, ויבנה יהא נחשב פאלו אתה הוא המספר גם לכן בנך, וזהו סימן מכהק פי אמונתכם בזה חזקה, וידעתם, הינו אתם בעצמכם תוכלו להבחין בזה דרגת ידיעתכם פי אני ה' :

ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלקיכם מי נמי ההלכים, ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בכנינו ובכנותנו בצאננו ובכקנו נלך וגו' (י ח ט)

בית אבות

רבי חיים יעקב מקומארנא זיע"א

בימי הבחירות הנסיון חזק לא לעבר על לא תעשה ואלו עובדת ה' במצות עשה יותר קלה

הנה מבאר בשם מרן קדוש הקדשים הפעל שם טוב זי"ע שפרש מקרא וקו"ה ה' יחליפו כח' (ישעיה מ ל), פי בימי הבחירות הגוף חזק ברתיות הדמים ועל כן הנסיון היותר גדול הוא להשמר מלעבר על הלא תעשין.

ולעמות זה בימי הבחירות והנצרות יוכל לעבד את השם יתברך בעבודה גדולה בהתלחבות עצומה במצות עשין, כגון להתפלל בכח גדול, ולעשות המצות בחזקה.

בימי הזקנה נחלש הנסיון בלא תעשה ומאידך גם הכח לקיים מצות עשה נחלש

ובימי הזקנה נעשה הגוף חלש וצונן והנסיונות בלא תעשין נפסקין, אבל גם למצות עשה הכח אז חלש יותר מימי הבחירות, וממילא לא יצטרך להתגברות גדולה שלא לעבר חס ושלום על הלא

באור שאלת פרעה 'מי נמי ההלכים' ומענה משה רבנו בנערינו ובזקנינו גלך וגו' על דרך הג"ל

וכזה יובן מה ששאל פרעה מלך מצרים למשה עליו השלום: 'מי נמי ההלכים', והשיב משה בנערינו ובזקנינו גלך, ששאל האם יש לכם עוד כאלה שבווער בלבם עבודת ה', הלא כבר כלם נטמעו בין המצרים ומי יספיק למסר נפשו לצאת למדבר שמממה וציה.

ועל זה השיב לו משה בנערינו ובזקנינו גלך, והינו שאנחנו נשתמש בכח הזקנה ובכח הבתרות וכו' ובכנינו ובכנותנו גלך ובצאננו ובקרנו גלך, לרמז שנשתמש בכל כולתנו כדי לצאת מקלפת מצרים:

שיבת מיהודה

רבי אברהם אייגו מלובלין זיע"א

הדיוקים בלשון הפסוק

יש להבין הלשון 'ב'נערינו ו'ב'זקנינו וכו' כלם באות ב', שמשמעו עם נערינו ועם זקנינו, וכן בכלם. הלא שאלת פרעה לא היה עם מי ילכו, רק 'מי נמי ההלכים', והנה צריך התשובה להיות גם כן נערינו וזקנינו וכו' בלא אותיות ב'.

היצר מכיא מחשבות יאוש שאי אפשר להתקרב לאחר שחטא, ויש להשיבו שאנו בטוחים בחסדי השם יתברך ובזכות הצדיקים

יש לומר, כי שאלת 'מי נמי ההלכים' היה על פי רשעתו, אחר שהבין שסוף כל סוף ילכו להם לעבד את ה' כמו שנגאמר לו בכל פעם 'שלח עמי ויעבדני', וכמאמר הראשון הנאמר למשה רבנו עליו השלום 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים' (לעיל ג' יב').

הינו מי זה יערכ לבו לגשת אל הקדש, תכף אחר צאתו ממצרים, הרומו על כל מיני קלקולים שקלגל האדם בהיותו בבחינת מצרים, מקום כל הטמאות והקלקולים. ואיך באפשרות שתכף בהוציא את העם מקלקולים הרבים, יוכלו לזכות תכף להיות עובדי ה'.

ועל זה השיבו לו משה רבנו עליו השלום ואהרן הפנה תשובה נצחת של ישאל תמיד להשיב לאויבו בנפש, הרוצה לרשלו בשאלה פזאת בנערינו ובזקנינו וכו'. הינו אמת כן הדבר שאין אנחנו בוטחים על זכות עצמנו כלום, רק על חסדי השם יתברך אנו נשענים בזכות כל אלו הנמנים כאן.

והינו בזכות נערינו וזקנינו, רומז על החסידים ואנשי מעשה הצדיקים דמעקרא אשר בינינו, ועל זכות הבעלי תשובה שלמה אשר בינינו, כמאמר ז"ל (סוכה גג) 'יש מהם אומרים אשרי גלותנו שלא בישא את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה, ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שפפרה על גלותנו.

באור הפסוק על דרך הג"ל

וזהו בנערינו ובזקנינו גלך, בזכות נערינו וזקנינו הג"ל הנמצא בכלל ישראל, בצאננו, ובקרנו, הינו אף בהפרטים שאין מוצאים לעצמם שום זכות, אנו נשענים בזכות צאננו ובקרנו, כמו שכתוב 'אדם ובהמה תושיע ה' (תהלים לו ז), ו'אמרנו ו'ל (תולין ה): אדם בזכות בהמה תושיע ה' (הינו כמו שאיתא שם בגמרא אלו בני אדם ערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה ונשענים על אלו שזכו לדעת הזה וד"ל. בכנינו ובכנותנו נראה המבין כמו שכתוב 'מפי עוללים וינקים יסדת עד' (תהלים ח א):

ויאמר ה' אל משה גטה ידך על השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וגו' (י כא)

חפיץ ברשעו לרשל ידך בנצחיות מלעבד את השם יתברך – בשאלתו 'מי נמי ההלכים',

וְחֻשֶׁף אֶפְלָה אַחַר שְׁלוֹשָׁה יָמִים שְׁלֵא הֲרָגְלוּ
שׁוֹב נֶחֱשֵׁב לְמֵרָה וְחֻשֶׁף, וְק"ל. וְזֶהוּ עֲנִין
שְׁלֹשֶׁת יָמֵי אֶפְלָה:

**וְגַם מִקִּנְיָנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׂא רַפְסָה כִּי מִמֶּנּוּ
נִקַּח לְעַבְדְּ אֶת ה' אֱלֹקֵינוּ וְנִאֲחַזְנוּ לֹא נִדַע מָה
נַעֲבֹד אֶת ה' עַד בִּאֲנוּ שְׁמָה (י כו)**

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

הרייזיק בלשון הפסוק

גַּם אַתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעַלֹת וְגו' וְגַם
מִקִּנְיָנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׂא רַפְסָה. וְלִכְאוּרָה
הוּא תַמּוּדָה מְאֹד, הֵלֵא פְרַעַזָה אֲמַר לָהֶם רַק
צִאֲנֶכֶם וּבְקִרְכֶם יֵצְאוּ (פסוק כד), וְהִיָּה לָהֶם לֹמֵר
תַּחֲלָה יֵצְאוּ מִקִּנְיָנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ וְאַחַר כֵּן יֵצְאוּ
אֶתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעַלֹת, וְהֵם הִקְדִּימוּ
וְאָמְרוּ מִקֶּדֶם יֵצְאוּ אֶתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ וְגו' וְאַחַר
כֵּן אָמְרוּ וְגַם מִקִּנְיָנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ.

'וְגַם מִקִּנְיָנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ' – עַל הָאֲדָמָה לְהַקְנוֹת
אֶת כָּל אֲשֶׁר לֹו לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

וְנוֹכַח לֹמֵר מֵהוּ לְשׁוֹן מִקִּנְיָנוּ, זֶהוּ לְשׁוֹן
קִנְיָנוּ, כִּי כָּל אֶחָד מִחַיִּב לְרֵאוֹת לְהַקְנוֹת
הַכָּל לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּרָא אֶת הָאָדָם עִם כָּל חַיּוֹת שְׁלֹו, וְכִשְׁהָאָדָם
מִתְגַּדֵּל צָרִיף לְרֵאוֹת לְהַקְנוֹת הַכָּל לְהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא.

אֲצֵל אֲבָרָהָם כְּתִיב 'קִנְיָנוּ שְׁמִים וְאָרֶץ' (בראשית
י"ט) – שְׁהִקְנָה אֶת כָּל הָעוֹלָם לְהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וּבִקְאֻמַּת שִׁנְף זֹאת אֲצֵל כָּל אָדָם,
כִּי כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל הוּא כָּל הָעוֹלָם, צְדִיקִים
גְּדוֹלִים הֵם כָּלֵל, וְכָל אָדָם שֶׁבְעוֹלָם הֵם פְּרֻט,
וְצָרִיף לְרֵאוֹת כָּל יְמֵי חַיָּיו לְהַקְנוֹת הַכָּל לְהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ הַכָּל
לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

באור ענין מיתת רשעי ישראל בשלשת ימי
אפלה: גיהנם הרשעים הוא למוד התורה
ברציפות כגן עדן כשהצדיקים בראש

אִין לְרַשְׁעִים גִּיהֵנִם יוֹתֵר מֵאֵם שְׁמִכְנִיסִין אוֹתָן
לְגַן עֵדֶן שְׂאִין שֵׁם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְתַאֲוֹת
עוֹלָם הַזֶּה, רַק הַצְּדִיקִים יוֹשְׁבֵין וְעִטְרוֹתֵיהֶן
בְּרֵאשִׁיָּהֶם, הֵם שְׁהִיוּ פְחוּתֵי הָעֶרְףַּ בְּעֵינֵי גִסֵי
הַרוּחַ, שְׁהִיָּה סְרוּחִים בְּעֵינֵיהֶם כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ
וְחֻקְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח (סוטה ט:), וְעַתָּה הֵם
בְּרֵאשׁ הַקְרוּאִים וּמִתְעַדְנִין בְּתַעֲנוּגֵי הַתּוֹרָה
וְהַתְּפִלָּה.

וְהָעֵנֵג לְרַשְׁעִים הֵם נִגְעַ, שְׁלֵא הֲרָגְלוּ בְּזָה.
וְמָה אִם מִי שְׁלֵא לְמוֹד ג' יָמִים הֵם
מֵרִים אֲצֵלוּ, מִכָּל שִׁבְּן זֶה שְׁלֵא הֲרָגְלוּ כָּל יָמָיו
בְּזָה שְׁהִיא עֵתָה לוֹ מֵרָה מָה שְׁהוּא מְתוּק,
וְשְׁמִים אוֹר הַתּוֹרָה לְחֻשֶׁף בְּעֵינֵיהֶם.

הרמז בפסוק

וְזֶהוּ בְּאֵר הַפְּסוּק הַגִּזְלֵל וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה
נֹטָה יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם, רַצָּה לֹמֵר נֹטָה
יָדְךָ לְהַמְשִׁיף לְמַטָּה דְבָרִים רוּחָנִיִּים שְׁהוּא 'עַל
הַשָּׁמַיִם' כְּמוֹ תּוֹרָה וְתַפְּלָה.

וּבְזָה וַיְהִי חֻשֶׁף עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם – לְאֵלוּ שְׁהֵם
הוֹלְכִים אַחַר תַּעֲנוּגַת תַּאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה,
שִׁישׁ לוֹ גְבוּל וּמְצָר, וְלֹא הֲרָגְלוּ בְּדָבָרִים
שְׁמִימִיִּים רוּחָנִיִּים בְּתוֹרָה וְתַפְּלָה, שְׁנוֹדָאֵי לָהֶם
אוֹר הַתּוֹרָה וְתַפְּלָה הוּא לָהֶם חֻשֶׁף, כִּי שְׁמִים
אוֹר לְחֻשֶׁף.

מָה שְׂאִין בֵּן לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁהֵם בְּתֵאֵר
יִשְׂרָאֵל, שְׁהֲרָגְלוּ בְּתוֹרָה וְתַפְּלָה, הִיָּה
אוֹר כְּמוֹשׁבְתָם. רַצָּה לֹמֵר מֵאֵי טַעְמָא נֶחֱשֵׁב
לָהֶם אוֹר, כִּי הֲרָגְלוּ בְּזָה כָּל מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם,
אִין לָהֶם עֶסֶק אַחַר לִילָף בְּשׁוּק כִּי אִם יֵשׁב
אֶהֱלֵ תוֹרָה וְתַפְּלָה, לְכָף לְתַעֲנוּגַת אוֹר יִחְשֵׁב
לָהֶם לְגַן עֵדֶן. וְלִהְפֹּף לְרַשְׁעִים נֶחֱשֵׁב לְגִיהֵנִם

באור הלשון 'מקננו'

ובשם צדיקי יסודי עולם אומרים: בשעה שנברא האדם נברא עמו כל מה שצריך לו כל ימי חייו מקטן ועד גדול, רק שצריך לזה ענן מהקדוש ברוך הוא שיתמיד לזה ויהיה לו הכל. וזהו הפרוש של קננו, ולזה אמרו ונס מקננו' ילך עמנו, היינו כל מה שנקננו מהקדוש ברוך הוא הכל ילך עמנו.

'לא תשאר פרסה' – שלא ישאר שום מסך המבדיל בין האדם לכבוד

לא תשאר פרסה. 'פרסה' לשון וילון המפסיק, ואמרו שלא יהיה לנו שום מסך המבדיל בינינו וקדושתו של הקדוש ברוך הוא ולהעלות הכל להקדוש ברוך הוא.

'כי ממנו נקח לעבד את ה' – כאשר היצר נוכח יש להכניעו ולעבד עמו את הכבוד

כי ממנו נקח לעבד את ה'. היינו מהמחצה המפסקת בעצמה נקח לעבד את ה', כי מי שעיני שכל לו, אזי כשרואה חס ושלום שהיצר הרע מתגבר עליו, אזי מכניע אותו ועובד על ידו את השם יתברך.

כמו דאיתא בגמרא 'בכל לבבך' (דברים ו ה) בשני יצריך (ברכות פ"ט מ"ה), כמו שמבאר בספרי קדש של הרב הצדיק מפולנאה זצ"ל מי שמוזכרו השם יתברך אזי בזה המחצה של ברזל שמפסקת עובד בזה את השם יתברך:

ויאמר ד' אל משה דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (יא ב)

דבש השדה

על האדם להיות בשמחה בכל מצב יהיה מה שיהיה

על פי אשר שמעתי מאדומו"ר זצלה"ה, מרגלא בפיו הקדוש, שעקר גדול הוא להיות תמיד בשמחה – יהיה איך שיהיה,

ואפלו שיודע בעצמו שפלותו באמת, עם כל זה יחזק את עצמו כמה דאפשר, פידוע הכלל הגדול הזה מכל הספרים הקדושים ומכל הצדיקים.

רמז נפלא בזמר 'איש חסיד היה'

ורמזו זאת ברוח קדשו בהזמר הקדוש איש חסיד. היינו כשאדם הוא מישב את עצמו שהוא 'ערם וחסר כל לבשת ולכלמה מבלי כסות ושלמה וכו' – דהיינו אם חס ושלום אין לו עוד במה לחזק את עצמו.

אזי התקנה לזה 'מהרה ושאלה משכנים' אזי 'מלבושים נאים ומתקנים', פרוש יחזק את עצמו בזה שפעם כל זה טובים המה מעשיו 'משכנינו' – שהם עשו וישמעאל, עד כאן לשונו. והוא כמו למשל מי שלנה לעצמו בגדים לפי שעה ללבש מחמת שאין לו במה לכסות.

מעשה בצדיק שחזק עצמו בכרכת שלא עשני גוי

וכמו כן ראיתי מעשה בספר שיחות הר"ן, שצדיק אחד לא היה לו פעם אחת במה לחזק את עצמו וכמעט שנפל ממדרגתו, ואז התחיל לחזק את עצמו בכרכות שלא עשני עכו"ם, והלך ושמח את עצמו, ונתלהב לבו למאד עד כי גדול מאד.

באור הפסוק על דרך הנ"ל

ועל פי זה אפשר לומר בפרשת בא בפסוק ויאמר ה' אל משה דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמלת.

היינו שיאמר לפשוטי העם – שהם במדרגה קטנה, שגם הם יחזקו את עצמם – שישקלו מעשיהם נגד מעשי מצרים וכו' יהיה אור נגה להם בלבביהם ויזכו לשמחה, וכו' וכו' זה יגאלו גם הם, והבן:

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם
לחדשי השנה (יב ב)

והכיתי כל בכור בארץ מצרים (יב יב)

קדושת לוי

רבי לוי יצחק ממברדיטשוב זיע"א

תמיהה מדוע רק מכת בכורות היתה על ידי הקב"ה בעצמו

בפסוק לכה ואשלחך אל פרעה וגו' (שמות ג ט, ונבאר מאמר הגדת ליל פסח והכיתי כל בכור בארץ מצרים – אני ולא מלאך אני ה' אני הוא ולא אחר. דלכאורה קשה למה מכות בכורות היתה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו וכל תשעה מכות הקודמין היתה על ידי שליח.

מהבורא יוצא רק טוב | לרשעים עצמם יש תועלת מהמכות

אמנם באמת נבאר, דבאמת מאתו לא תצא הרעה פיודע, רק הכל טובות, וכאשר יפקחו עינינו לראות גדל התועלת המגיע לרשעים עצמם מחמת ההפאה שהפה השם יתברך אותם, יראה בחוש התועלת הגדולה.

אלמלי היה לגוים לב להבין התועלת המגיעה להם מהמכות היו מתלהבים ומשתוקקים בחמדה עזה לקבלם

רק הרשעי האמות עצמם באמת אין להם לב להבין, ערלי לב ומטמטמין הם להבין התועלת המגיע להם בהפאה, ואלמלא היה להם לב להבין, היה להם להתלהב ולהשתוקק ולכסף באהבה עזה וחמדה לקבל ההפאה באהבה וברב חבה תשוקה וחמדה לתסות בנעם ה' על ידי ההפאה זו.

על ידי המכות של מצרים החל שמו יתברך להתקדש והתגדל בעולם

דידוע על ידי הפאות מצרים נתגדל ונתקדש שמו הגדול והקדוש בעולם אשר לא נודע עדין ונתגלה אמתות מציאותו והוא הבורא ברוך הוא המשגיח אמת, ואז החל העם לדרש בשמו הגדול וקרבו את ישראל

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ככל זמן צריך להתחזק בתחלתו והכל הולך אחר ההתחלה

יש לדקדק, למה כפל בפסוק הזה וחזר ואמר ראשון הוא לכם לחדשי השנה. אלא בא לומר, דהשכינה תהיה זהיר בה בראשית כל דבר, דעקר כל דבר הוא בכניסתו, כמו שאמרו הראשונים זכרונם לברכה דבתחלת השנה יהיה זהיר האדם בתשובה ובתפלה כראוי, כדי ששיתגבר על יצרו בתחלת הענין יעזרהו יצרו, וכן יהיה תמיד.

ולפיכך נתקנו תפלות משנות לתחלת השנה, וכן בראש חדש ובתחלת השבוע, והכא נמי בלילה תחלתה הוא בתפלה, ותחלת היום הוא בתפלה. וכל זה כדי שיהיה אדם זריז בתפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר ע"א א) קדמה לרשיעא עד לא יקדמנך. וכל האזהרות אלה הם על תקון השכינה הנקראת 'ראש':

תחלת כל הזמנים נרמזו בפסוק

וכל זה נרמז במקרא הזה. ראש חדש, מבאר בפשט הכתוב. ראשית השנה, נרמז בלחדשי השנה, כלומר, חשבון תחלת חדשי השנה, דלשנים מונים מתשרי. לכם ראש חדשים סופי תבות גימטריא 'שבויע' עם שני כוללים. הוא לכם לחדשי השנה ראשי תבות גימטריא 'ליל', וסופי תבות גימטריא 'יום'.

הרי הכל נרמז במקרא הזה, תחלת השנה ותחלת החדש ותחלת השבוע ותחלת הלילה ותחלת היום, שיהיה זהיר אדם בתחלת הכניסה כדי שירגל על כף. והשכינה היא ראשית הכל, לפיכך אמר ראשון הוא לכם:

הגדול באשר אנו רואים, וכל מכה ומכה וענוי אשר עושים להם הוא מזור להם ולתרופה, ויפרחו מהמכות הללו ומתענגים בהם, ויגילו וישמחו לעשות רצון קונם, ומצפים מתי יבא אליהם עוד יסורים, וזה חמדתם.

אך האמות אין מכינים זאת מחמת אטימות שלכם

אמנם האמות אשר בשר חמורים בשרם (יחזקאל כג ט) ולבם אטום, ואין מכינים הטובות שמגיע להם מהמכות הללו, אמנם באמת ההכאות הללו כל מכה הוא טובה כפולה ומכפלת שעל ידי הכאות מצרים נתגדל שמו הגדול והקדוש.

מפני שמכת בכורות גרמה טובה עצומה בעולם ולא היתה רעה כלל לכן היתה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו

ולחכי מפת בכורות היתה על ידי הבורא ברוך הוא בעצמו, כי היא היתה העקר הגורם יציאת מצרים לבני ישראל, ומחמת יציאת מצרים נתגדל שמו הגדול. נמצא המכה הזאת היתה עקר שגורמה קדשת שמו הגדול והקדוש יתברך שמו בעולם להודיע שאל אחד לכלנו והוא רב ושלטי.

ולחכי זאת המכה היתה טובה גדולה להאמות, שעל ידי שהכו בזה המכה נתגדל קדשת שמו הגדול. ולחכי היתה על ידי השם יתברך בעצמו, כי זה המכה לא היתה רעה, רק טובה, וגם להאמות היתה טובה, שהמצרים הם נעשים פלים שעל ידם נודע מציאות הבורא ברוך הוא, וכיון שהמצרים הם הגורמין והפלים שיתקדש שמו הגדול, הוא טובה להם.

ולכן מכות בכורות היתה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, כיון שהיתה טובה למצרים ומאתו לא תצא הרעות רק טובות, מה שאין בן מכות הקודמין היתה על ידי שליח, כי הם לא היו גורמים קדשת שמו הגדול כל

לאביהם שבשמים בעזיזא רחמא, מחמת שראו כי הוא רב ושליט וכידו לגדל ולחזק לכל.

כמה יש לכסף ולהשתוקק לזכות שעל ידי יתגדל שמו הגדול – ושאני גורם לזה – מה נחמד ונעים ומה מתוק לחכי וערב עלי כל הכאות ויסורים

וכן בכל הכאות רשעים נתגדל ונתקדש שמו הגדול. כמה יש לכסף ולהשתוקק לזכות זה שעל ידי יתגדל שמו הגדול – ושאני גורם לזה – מה נחמד ונעים ומה מתוק לחכי וערב עלי כל הכאות ויסורים – שעל ידי יתגדל ויתקדש שמו הגדול בעולם. אמנם האמות הם ערלי לב ועיניהם סתומות ולבם אטום להבין גדל טובות שייכול להגיע להם על ידי הכאות האלה.

אלו היו עם ישראל מקבלים המכות והיסורים היו מקבלים זאת בתשוקה וחמדה עזה

לא כן אם דבר פנה היתה ארע לנו, אזי ברב שכלנו אשר נתן לנו מאת אדון כל – ואנחנו מכינים באמת תכלית הדבר ופעלת כל דבר – הינו מקבלין ברב תשוקות וחמדה כל המכות ויסורין, כדי שעל ידי ההכאותינו האלו יתגדל שמו של בוראנו בורא הכל – ואנחנו עומדים ומצפים מתי יבא לדינו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות טו): שאמרו תלמידיו של רבי עקיבא עד כאן. אמר להם בכל יום יום היתה מצפה מתי יבא לידי כוי.

הלא עקר מגמתנו בחיים היא למסור נפשנו עבור הבורא ואם כן המכות והיסורים הם ענג ושמה

כי זה עקר מגמת לבנו ותאנות נפשנו וחמדת פליותינו למסור את נפשותינו ורוחנו ונשמותינו בשביל אהבת בוראנו בורא הכל, ומה ידידות וחביבות וערכים כל היסורים וכל המכות עלינו, הן לבא באש הן לבא במים, בשביל שעל ידי המכות יתגדל ויתקדש שמו

ממחשבותיכם בחינת אותיות, שיבנה מהם פתים בחינת תבות, אזי מקדם יהיה לכם בחינת דממה, וכאמור. שנופה לנה, אמן, כן יהי רצון:

ושמרתם את המצות (רבי יאשה אומר אל תהי קורא את המצות אלא את המצות, רש"י) (יב יז)

דמשק אליעזר

רבי אליעזר מוויז'ניץ זיע"א

יש להדר לא רק במצה אלא בכל המצות יש לומר, כי רואים אנו שבגני אדם עושים הדורים לאין שעור וחרמות לרב – באפנית המצות, שתהיינה שמורות על הצד הטוב ביותר. בא רש"י ו"ל לרמוז, כי לא רק במצה אחת של מצה יהדר האדם, אלא ושמרתם את המצות – שבכל המצות ישתדל לקימן לפי ההדר:

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

יזדרו להתפלל ולקיים כל מצוה תקף ומיר כאשר אפשר לקימה ושמרתם את המצות, כלשם שאין מחמיצין את המצות כף אין מחמיצין את המצות. בשם הרב ו"ל, כלשם שמצה פשהחמיצה לא די שאין באכילתה מצוה אלא חיוב פרת, כן מצוה ששהחמיצה. לכן היה מקדש את הלכנה בזמן היותר קודם אף שאינו מן המבחר, וכן בזמן התפלה, והבן:

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים ונו' (יב ט)

(ט)

כן, והיתה מפה אשר לא הגיע מאתה טובה למצרים ומאתו יתברך לא תצא הרעה, להכי היה על ידי שליח.

כאור מאמר ההגדה והכתי כל בכור בארץ מצרים – אני ולא מלאך על פי הנ"ל

וזה מאמרנו בהגדה והפיתי כל בכור בארץ מצרים – אני ולא מלאך, וכדי שלא תקשה על מה היה מפת בכורות על ידי השם יתברך בעצמו אשר מאתו לא תצא הרעה, מסים, דבאמת מפה זו היתה טובה גדולה למצרים, שעל ידי המפה נתגלה, פי 'אני ה' אני הוא ולא אחר', ונמצא על ידי מפה זו נתגדל שמו בעולם והמצרים גלים לקדשת שמו יתברך, הניש טובה גדולה מזו, ולכן היתה על ידי הבורא ברוך הוא בעצמו ארון הכל (כללות הנסים מאמר א):

והיה הדם לכם לאת על הכתים (יב יג)

בת עין

רבי אברהם דב מאברוקטש זיע"א

יש להקדים לכל דבור התבוננות וקבלת על מלכותו יתברך

דהנה צריך האדם להיות בבחינת דממה דקה קדם כל דבר ודבר, הינו כשיפל במחשבתו לדבר אינה דבור, אזי צריך להתבונן בשכלו האיו ומה ידבר, והיה מקדם בבחינת שתיקה, הינו דממה דקה, להמתיק עצה איו פל הדבור מפיו, ולא ידבר בלתי פונה, ולקבל עליו על אדנותו יתברך, ואחר כך ידבר. וזהו 'אדני' שפתי תפתח' (תהלים נא יז), פרוש שצריך לקבל עליו תחלה על אדנותו כרמוז בשם 'אדני' ואחר כך 'שפתי תפתח'.

הרמוז בכתוב

וזהו והיה הדם, בחינת דממה. לכם לאת על הכתים, פרוש, קדם שישתלשל

חֲמַדַּת דָּוִד

רבי דוד צבי מנייטאדט זיע"א

קדם שמקבל על עצמו על תורה בשלמות צריך לבוא לידי נסיונות

הנה אָמרו חז"ל שֶהַתְּרַרָה שֶהוּצִיאוּ ממצרים נסתפקו בו ס"א סעודות (ועיין רש"י ז"ל בשלח ד"ה בחמשה עשר יום), והוא לרמז לנו כי קדם שֶמְקַבֵּל אָדָם על עצמו בְּאֵמַת על תורה וְיִרְאַה צָרִיף לְבֹא לִיְדֵי נסיונות, הן מתמת דחק פרנסה, או שאר דברים המונעים אותו מתורתו הקדושה.

כי מִיָּד לְאַחַר נסיון זה באו לידי נסיון המים, וְיָדוּעַ שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְחִיּוֹת בְּלֵי לָחֵם וּמַיִם. אֲלֵא צָרִיף הָאָדָם לְקַבֵּל על עצמו על תורה הן מתמת צער והן מתמת דברים אחרים, כְּמֵאֵמֶר חז"ל (ברכות ג:ג) 'אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֵהָלָה' (במדבר יט יד) אֵין דְּבָרֵי תוֹרָה מִתְקַיְּמִין אֲלֵא בְּמֵי שְׂמִמִּית אֵת עֲצָמוֹ עֲלֵיהָ.

אחר שמקבל על עצמו על תורה בשלמות שוב אין צריך להגיע לנסיונות

וזה הכל קדם שֶמְקַבְּלִין הַתּוֹרָה. אֲבָל לְאַחַר קִבְּלַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שֶמְקַבְּלִין על עצמם בְּאֵמַת על תורה וְיִרְאַת שְׂמַיִם, אֵין צָרִיכִים לְנִסְיוֹנוֹת מִזֶּה הָעוֹלָם כֻּלָּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל (אבות פ"ג מ"ה) הַמְקַבֵּל עָלָיו על תורה פּוֹרְקִין מַעְלָיו על מלכות ועל דָּרָף אֶרֶץ.

אם שוב מקלקל צריך עוד פעם להגיע לנסיונות

רק אם אחר הקבלה מקלקל חס ושלום, אֲזִי צָרִיף לְאוֹתָן נסיונות בעצמם, כִּי כְּמוֹ שֶהוּא מִנְתַּק אֵת עֲצָמוֹ מִהַבּוֹרָא תִּבְרַף שְׂמוֹ כֵּן הַבּוֹרָא תִּבְרַף שְׂמוֹ מִנְתַּק הַטּוֹבוֹת מִמֶּנּוּ [כדי שיחזור בתשובה שלמה בקבלה מחודש]:

והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען

תהיה תורת ה' כפיך כי ביד חזקה הוצאך ה'

ממצרים (ג יב ט)

לקוטי שושנים

רבי משה מסאנוראן זיע"א

על האדם להניח התפלין בדרכות ובהתקשרות בקרשתו כדי שיניחו בו רשם אף לאחר חליצתו

בפסוק 'עַל מִשְׁכְּבֵי בְּלִילוֹת בְּקִשְׁתֵּי אֵת שְׂאֵהָבָה נִפְשֵׁי בְּקִשְׁתֵּי וְלֹא מִצְּאֵתוֹ אָקוּמָה נָא וְאִסּוּבְכָה בְּעִיר בְּשִׁנּוּקִים וּבְרַחֲבוֹת אֲבִקְשָׁה אֵת שְׂאֵהָבָה נִפְשֵׁי בְּקִשְׁתֵּי וְלֹא מִצְּאֵתוֹ, מִצְּאוּנֵי הַשְּׂמֵרִים הַסֹּכְבִים בְּעִיר אֵת שְׂאֵהָבָה נִפְשֵׁי רְאִיתֶם כְּמַעֲט שֶׁעֲבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמִּצְּאֵתִי אֵת שְׂאֵהָבָה נִפְשֵׁי אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְּנֹו' (שיר השירים א ג-ד).

אמר הרב: הנה כל איש מישראל, בין אנשים פשוטים, בין גדולי ישראל השרידים, מניחים טלית ותפלין וקורין שמע. ואמנם הגם שבמעשה הם שוין, מכל מקום במחשבתם הם רחוקים זה מזה כרחק מזרח ממערב.

כי האיש הפשוט, ענין לבישת טלית ותפלין אֲצֵלוֹ כְּמוֹ מִי שְׁלוּבֵשׁ אֵינָה מְלֻבוּשׁ, שְׂאֵין לְהָאָדָם שׁוּם שְׂיָכוֹת וּדְבָקוֹת עִם הַמְּלֻבוּשׁ, רַק שֶהוּא לְבוּשׁ בּוֹ, וְכִשְׁפֹּשְׁטוֹ מַעְלָיו כְּאֵלוֹ לֹא הִיָּה עָלָיו מַעֲלוֹם.

כן הוא בהנחת טלית ותפלין, שְׁהִגַּם שְׂמַתְעַשֵּׂף בְּצִיצִית וּמְנִיחַ תְּפִלִּין, מְכַל מְקוֹם אֵין לוֹ שׁוּם דְּבָקוֹת בְּהוֹ, וּלְכַף אַחַר כֵּף כְּשֶׁפּוֹשֵׁטֵן וּמְסִרֵן מַעְלָיו לֹא נִשְׁאָר שׁוּם רְשִׁמָה מִהַנְּחַת הַטְּלִית וְתַפְלִין הֵן עַל מִשְׁכְּבוֹ בְּלִילוֹת וְהֵן בְּהֻלְכוֹ בְּשׁוּקִים וּרְחֻבוֹת.

וכן ענין קריאת שמע, הִגַּם שְׁקוֹרָא הַתּוֹבֹת וְאֵהָבָת אֵת הַשֵּׁם אֲלֵקִיף בְּכָל יְכוֹ, הוּא רַק מִהִשְׁפָּה וְלַחוּץ, וְאֵינּוּ מְדַבֵּק עֲצָמוֹ לְחִיּוֹת וְרוֹחֲנִיּוֹת פְּנִימִית הַתּוֹבֹת - לְהִיּוֹת אֵהָבַת הַשֵּׁם

כי אי אפשר להיות תוספות הויה חדשה עד שתתחלש הויה הקודמת קרוב לבטול, כמו גרגיר חטה שקדם שיצמח ויתרבה להיות שבלת הוא קרוב לעכול, וכן באפרוח אמרו חז"ל אימת גדלה לכי מסרח האי שעתא עפרא בעלמא הוא כמבאר בתמורה דף ל"א ע"א יעין שם.

ולכן בל יהא לו חלישת הדעת ממה שיפל תחלה ממדרגתו, וידע שבעת שירצה להפיר ממנו אז יתחיל להתגלות יראת השם ואהבתו שהשפיע בו הצדיק, ואז יאחז בזה בלי רפיון ויזכה לקים המצות כראוי.

הרמז בפסוקים

וזהו פונת הפסוקים מקראי קדש הללו. 'על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי' (רצה לומר שהוא נתן לבו לראות אם קיים המצות פהגן וכתן בעצמו אם גם על משכבו בלילות נשאר רשימה מאהבת השם שאמר בפיו בשעת קריאת שמע), וראה כי 'בקשתי ולא מצאתי'.

עוד עשה מבחן שני, וזהו 'אקומה ואסובכה בעיר בשוקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי' (שבחן בעצמו אם בעת שהולך בעיר בשוקים וברחובות אם נשאר לו רשימה מאהבת השם), וראה כי 'בקשתי ולא מצאתי', ורעהו 'לפש מזה, שזה סימן שגם בעת עשית המצות אינם פהגן'.

ולכן נוסע להצדיקים, וזהו 'מצאוני השמרים' (הם צדיקי הדור) 'הסכבים בעיר' (רצה לומר שכל סביבתם ועשייתם לעורר אהבת השם בקרב בני ישראל, וזהו 'בעיר', לשון התעוררות), 'כמעט שעברתי מהם' רצה לומר קדם שנפרדתי אז 'מצאתי את שאהבה' (ולא קדם מטעם הנ"ל) ואז 'אחזתי ולא ארפנני'.

ויראתו חקוק בלבו בשכבו על מטתו ובהלכו בשוקים וברחובות תוקד בקרבו כאש מוקדה אהבת השם.

לא כן גדולי הדור, שבשעה שמתעטף בציצית פושט מעליו כל מחשבת חוץ ומשעבד כל כחותיו וחושיו תחת אור הציצית, וכן בהנחת תפלין, ומדבק את עצמו להיות נמשך עליו אור המצות לבל יפסקו ממנו לנצח. וכן כשקורא קריאת שמע מדבק את עצמו להתבות בדבקות גמור, ופושט מחשבת חוץ לומר התבות בתשוקה נפלאה ואהבה עזה.

ולכן גם אחר הסרת טלית ותפלין ואחר קריאתה, גם בעת משכבו בלילות או בהלכו בשוקים וברחובות, אור הציצית ותפלין ואור תבות קריאת שמע עליו בל יפסק ממנו. וזהו הנרצה לפני השם ותברך.

ענין זה הוא מבחן אמתי לדעת האם מקים המצות כראוי

והנה מי שרוצה לידע בעצמו אם קיים המצות כראוי, וזהו המבחן האמתי, שאם אחר גמר המצות על משכבו בלילות או בהלכו בשוקים וברחובות נשאר אור המצוה להמשיכו לאהבת הבורא, ידע נאמנה שקיים המצות כראוי, וכאם לא נשאר אחר כך שום רשם, זה לאות שגם בעת קיום המצוה לא היה כראוי.

עצה להנ"ל לנוסע לצדיקי הדור | הוראה ועצה טובה למתחילים להתקרב לצדיקים

והנה מי שנותן זאת אל לבו וידע בעצמו ממבחן זה שלא קיים המצות כראוי, עצה ינוצה לזה שיסע לגדולי הדור יורוהו את המעשה אשר יעשה. ואמנם ידע נאמנה שבתחלת ביאתו להצדיק לפעמים יפל יותר ממדרגה שהיה מקדם.

והסבה לזה משני פנים, אחד שדומה לנר לפני האבוקה שכמעט מתבטל אורו לגמרי, והשנית מפני שהוא ירידה לצרף עליה,

כי ישאלך בנגד מחר (יש מחר שהוא עכשו ויש מחר שהוא לאחר זמן, רש"י) (ג יד)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שתי סוגי בנינים השואלים שאלות

יש לכאר דמ'רמז לשני סוגי בנינים' השואלים שאלות 'מחר'. בנינים' של 'מחר' הם בני הדור הבא, ויש בהם שני אפנים:

'מחר שהוא עכשו – בן המהבר כמהותו לאביו

יש מחר שהוא עכשו – הוא אמנם בן, מהדור הבא, אבל בתוך מהותו הרי הוא חי ונמצא 'עכשו', כי אינו נפרד מאביו, אלא הוא חי אותם החיים של האב, חיי ה'יהדות, ומהנה המשך (אבל) ישר ('מחר') של האב.

ובזה אין חדוש, דכאשר 'בן' זה שואל שאלות ב'יהדות' (להיותו עדין במצב של בן) – חיים להשתדל לענות לו כדי שייכל לעבד את ה' בשמחה וחייות.

'מחר שהוא לאחר זמן' – בן התלוש כמהותו מאביו

אבל – יש מחר שהוא לאחר זמן, בן בנה שאין לו קשר ושיכות לאפי החיים של האב, והרי הוא מ'תקופה חדשה', דור חדש 'אשר לא ידע את יוסף' (שמות א ח).

ומוכן שסוג השאלות של 'בן' זה, אינו באות רק מחמת חסרון ידיעה, אלא שאפן החיים על פי תורה ומצוות בהדור כו' הוא דבר חדש וזר אצלו ואינו לפי רוחו.

לכל סוגי הבנים יש לענות על שאלותיהם ולקרובם

זוהי הוראת התורה – דגם 'בן' בנה, מפיין שהוא 'בנד', הרי זוהי אחריות שלך

מעגלי צדק

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

תפלין של שחרית מכניע היצר המקדים בבקר

הנה יצר הרע על האדם מתגבר בכל יום, ובפרט בתחלת היום, כמו שכתוב (בראשית ד ו) 'לפתח חטאת רבין', והקדוש ברוך הוא הקדים רפואה למכה ונתן מתנה טובה זו לישראל היא מצות התפלין שהיא מכניעת כל הסטרא אחרא, כמו שגאמר (דברים כה י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מנך', שאין מכניע הסטרא אחרא כמו התפלין.

והנה ה'תפלין' גימטריא 'היצר הרע', להורות דהכניעת יצר הרע והתשת כחו היא התפלין. ומלת 'תפלין' גימטריא 'תקף', להורות דהתפלין הם תקף גדול, ותקפם גדול מתקף יצר הרע, כמו שגאמר 'וראו כל עמי הארץ' וכו', ומאחר שמקדימים להניחם בהשקפה בבקר, זה על דרך אקדמיה לרשיעא עד לא יקדימנה, בנה נכנע היצר הרע הכניעה גדולה:

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

קדשת התפלין תלויה במחשבת האדם

רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום' (משלי ט כא), בא לרמז דהנה ידוע דהתפלין קדשתם תלויה במחשבה, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת יב.) דמשעה שניחם תהיה מחשבתו תמיד בהם שלא יסית דעתו מהם, דקדשתם תלויה במחשבה, והמחשבה שמחשב אדם בהם עושה דבר גדול למעלה. וזהו שאמר 'רבות מחשבות נשארים בלב איש', ועצת ה' היא תקום', דהינו כ"א אנרות שהם בתפלין שהם גימטריא 'תקום', זו היא 'עצת ה'' שיש בה קיום למעלה (פרשת וישב):

וזהו וַיִּהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה, שְׁנִטְלַת הַחַיִּים שְׁבָהֶם שְׁבֻטִים נִגְדוּ כְּאִין כּו'.
 באור 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו'

וְזֶהוּ 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו' (לעיל י א), שְׁאֲנִי עוֹשֶׂה זֹאת כְּבִדוֹת בְּלִבּוֹ, וְלָמָּה, לְהַשְׁפִּילוֹ שְׂלֵא יִדְמָה בְּנַפְשׁוֹ שִׁכְחוּ וּגְבוּרָתוֹ גְּרָמָה לוֹ הַדְּבָקוֹת – מְרָאָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי ה' הַמוֹצִיא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

כִּי בָאֵמֶת כְּתִיב רַם עַל כָּל גּוֹיִם ה' (תהלים קיג ד), שֶׁהוּא רַם מֵהֶם וְאֵינָם בְּאֶפְשָׁרִי לְהַדְּבִק בּוֹ. אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב 'לֹא מִרְבָּכֶם כּו' כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט' (דברים ז ז), כִּי יֵשׁ בָּהֶם שְׁפָלוּת, וּבְמִדָּה שְׁאֵדָם מוֹדֵד מוֹדֵדִין לוֹ (סוטה פ"א מ"ז), וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'מִן הַמַּצַּר קָרָאתִי י"ה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב י"ה' (תהלים קיח ה), וְלָכֵן מִשְׁפִּילוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

באור 'למען תספר וגו'
וְזֶהוּ 'וּלְמַעַן תִּסְפָּר כּו' אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלַתִּי בְּמִצְרַיִם' (לעיל י ב), פְּרוּשׁ שְׁבָעַת וְרָגַע שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם הָיָה טוֹכְתוֹ כּו', וּכְשִׁיתְּבוּנוֹן שְׂזֹאת הַסִּפָּה אֵינּוּ רַק עֲלוּל וּשְׁחוּק, אֲזִי וַיִּדְעַת אֵת ה'.

באור 'קדש לי כל בכור'
וְזֶהוּ 'קִדְשׁ לִי כָּל בְּכוֹר בְּאֵדָם וּבִבְהֵמָה לִי הוּא' (פסוק ב), פְּרוּשׁ הַ'בְּכוֹר' – שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲכָמָה – 'בְּאֵדָם' בְּעֲלֵי שְׁכָל וּבְחִינַת 'בְּהֵמָה' שְׂאֵינָה בְּעַל שְׁכָל וְחֲכָמָה וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּזְרַעְתִּים זָרַע אֵדָם וַיִּזְרַע בְּהֵמָה' – 'קִדְשׁ לִי', הַבְּדֵל לִי וְהַפְרָשָׁהוּ לִי בְּמָה שְׂמִינִיח אֵת הַדְּעַת וְעוֹבֵד עַל דֶּרֶךְ הַזֶּה, בְּזָה מִתְעַלָּה הַחֲכָמָה לִי הוּא' (עמ' לב):

(וּזְכוּתָךְ) לַעֲנוּת עַל שְׁאֵלוֹת שֶׁל בֶּן זֶה, וּלְקַרְבוֹ תַּחַת בְּנֵפֵי הַשְּׂכִינָה.

וְעַל יְדֵי שְׁעוֹסָקִים עִם כָּל סוּגֵי הַבְּנִיִּים שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל, מַעֲמִידִים אֵת 'צְבָאוֹת ה'', שְׂיִזְכוּ בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ לְגֵאלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלָמָה עַל יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, כִּימֵי צִאתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת, וּבְמִהְרָה בְּיָמֵינוּ מִמֶּשׁ (חלק לא עמ' 67-68):

וַיְהִי ה' כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (יג טו)

מֵאֲמָרֵי אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן הַקְּצֵרִים

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

עצה לזמנים של טמטום הלב – להתבונן בגדולות הבורא ולהתבטל אליו

עֲצָה לַעֲתִים לְטַמְטוֹם הַלֵּב שְׂאֵינּוּ כּו', וְזֶה הִיְתָה קוּשִׁית פְּרַעַה בְּאֶמְרוֹ 'מִי ה' וְגו' לֹא יִדְעֵתִי אֵת ה' (לעיל ה ב), כְּלוּמַר אֵין לִי דַעַת לְהַשִּׁיג ה' וְשִׁכְלֵי אֵינוֹ מְקַשֵּׁר בּוֹ.

וְהַעֲצָה מִזֶּה, לְהִתְבוּנוֹן גְּדֹלַת הַבוֹרָא וְלִבְטַל אֵלָיו, כִּי זֶה הַסִּפָּה מוֹרָה עַל רַב גְּדֹלְתוֹ אֵין חֲקֹר וְכֹלָא קַמֵּיה כְּלֵא חֲשִׁיב, אִף שְׁנִרְאָה גְּשָׁמִיית הָאֶרֶץ לִישׁ, אֲבָל כָּל זֶה הוּא מִצְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת, ה' בְּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ' (משלי ג ט), וְחֲכָמָה בְּרַתָּא דְּמִלְכָּא, כִּי הוּא לְמַעְלָה מִן הַחֲכָמָה, לְפִיכָף אֵין אָנוּ יְכוּלִין לְהַשִּׁיגוּ בְּחֲכָמָה, כִּי לִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בֵּיה כְּלָל, אֵלֵא בְּרַעוּתָא דְּלָבָא רְצוֹן וְתִשְׁקֹת הַלֵּב בְּלִי טַעַם וְדַעַת שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהַחֲכָמָה.

באור 'וַיְהִי ה' כל בכור בארץ מצרים'
וְזֶהוּ וַיְהִי ה' כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, פְּרוּשׁ 'אֶרֶץ מִצְרַיִם' מְצַר וּגְבוּל, הֵינּוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, אֶפְלוּ מַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה, קִרְגֵי הַחַיִּים כְּנִגְדַּת כְּלָן (תְּגִיגָה ג). 'בְּכוֹר' הוּא חֲכָמָה.

היותר נמוכין מתגלה יותר וכו', ובמצוה גופנית של צמר בציצית של בהמה, בתפלין, מתלבש אור שאין האדם אף המלאך יכול להשיגו (שבת חנוכה):

שַׁפַּת אֵמֶת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

הנחת תפלין הוא כאלו אוהו ספר תורה בחיקו

והנה פְּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ שֶׁתַּפְּלִין הֵם נִגְדַת חֲמֻשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, ד' פְּרָשִׁיּוֹת בְּשֵׁל רֵאשׁ, וְשֵׁל יָד כְּמוֹ מִשְׁנֵה תוֹרָה שְׁכּוֹלֵל כָּל הַסְּפָרִים שֶׁמִּקְדָּם. וְהוּא חֲכָה יִתְרָה שֶׁנֶּתַן לָנוּ הַקַּב"ה לְהִיּוֹת כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל סֵפֶר תוֹרָה בְּחִיקוֹ (בא תרנ"ו):

לפחות בשעת הנחת תפלין לא יסיח דעת מהארת הנשמה

כִּי כָּל עֲנִינֵי הַגּוּף שֶׁנִּקְרָא מֵת שְׁעוֹמֵד לְמוֹת, כָּל אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים לֹא יַעֲרֹבּוּ אֶת הָאָדָם מֵעֵקֶר הַתְּכִלִּית שֶׁנִּשְׁתַּלַּח מֵעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְכוּ', וְעַל כָּל פְּנִים צָרִיךְ אָדָם לְרְאוֹת, כְּשֶׁמְנִיחַ בְּאֵמֶת הַתַּפְּלִין, שֶׁהוּא זְכוּרֹן וְהָאֵרֶת הַנִּשְׁמָה, לֹא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵצַד הַגּוּף (ראה תרס"ד):

הֵיכַל הַבְּרָכָה

רבי יצחק יהודה יחיאל משמארנא זיע"א

אין הארת התפלין של יום אחר דומה לחברו

וְאִין תַּפְּלִין שֶׁל יוֹם זֶה דּוֹמָה לַתַּפְּלִין שֶׁל יוֹם מָחָר, וְאִין תַּפְּלָה דּוֹמָה לַחֲבֵרָתָהּ, וְאִין רְגַע דּוֹמָה לַחֲבֵרוֹ. כָּכֵל רְגַע נִתְחַדֵּשׁ אֹרֶז חֲדָשׁ וְשַׁעַם חֲדָשׁ בְּקִטְנוֹת וּבְגִדְלוֹת (פרשת כי תבא):

• לשונות של אור •

חזוק

שַׁפַּת אֵמֶת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

אין ליכא מגדל כחו של היצר וההסתרות שיש לכל דבר שבקדשה

בֹּא כּוּ' כִּי אֲנִי הַכֹּבְדָתִי כּוּ'. לְהוֹדִיעַ לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְחֹזֶק לְבוֹ שֶׁלֹּא לִירָא מִגְדַל כְּחוֹ שֶׁל הַיִּצְהָר וְרַב הַסְּתָרוֹת שִׁישׁ לְכָל דְּבַר שֶׁבְּקִדְשָׁה, כִּי גַם זֶה רַק מֵהַשֵּׁי"ת שְׁנוֹתֵן כְּחֵ גַם לְסַט"א, וּמְמַלֵּא מִי שִׁישׁ לוֹ רִצּוֹן אֵמֶת אִין לוֹ לִירָא מִזֶּה, כְּדַתִּיב 'בְּרִצּוֹת ה' דְּרַכִּי אִישׁ כּוּ' (משלי טו ז) (שנת תרל"ה):

תפלין

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העט"ל מאפסא זיע"א

האורות שמקבל האדם על ידי הנחת תפלין

וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְאַמֵּץ וְלִהְיֶה קָדֵשׁ וְלִטְהַר בְּעִבּוּדוֹתוֹ, וְלִזְכֹּךְ נַפְשׁוֹ רוּחוֹ וּנְשִׁמָתוֹ עַד שִׁיחֶיָה נַפְשׁוֹ מִזְכֹּךְ וּמִצְחִיצָה לְקַבֵּל הָאוֹרוֹת מְקִיפִים, וְאֵז נַעֲשֶׂה מִן הַמְּקִיפִים פְּנִימִים, וְכֹא עֲלִיו מְקִיפִים אֲחֵרִים. וְהוּוּ נוֹהֵג כָּכֵל יוֹם יוֹם – בְּפִרְט עַל יְדֵי הַנְּחַת תַּפְּלִין (פרשת תצוה):

דרך המלך

רבי קלונימוס קלמיש מפסיצנא זיע"א

במצות ציצית ותפלין מתלבש אור עליון שאפלו מלאך אינו יכול להשיג

שלפעמים האור היותר גדול דוקא במקומות

• לשונות של אור •

זאת ועושהו ככל מנמתו ומחשבתו ושמה בזה כמוצא שלל רב באין שעור וערה, והתפלין הם עליו ככתר על ראשו ופאר נעטרה עליו, ואלו היה יכול היה מוסר נפשו לה' במה שזכהו לעמד לשרת לפניו ברנע ההוא וכו' (פרשת יתרו):

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העטיל מאפטא זיע"א בשעת הנחת תפלין נעשה האדם בחינת משכן ומקדש

ובשעת הנחת התפלין, אזי כשהאדם מיוחד ומקשר ומטהר כל רעיוניו ברזא דשמחה להיות מיוחדים באחדות גמור, ואלופו של עולם יתחד בהם ובפנימיותם, והאדם מטהר נפש השכלית להיותו כלי מוכן לקבל עליו רוח טהרה, ומיוחד את עצמו הנפש והרוח והגשמה ביחד עם כל בחינת כחותיו ומחשבותיו, ונעשה כל גופו וחושיו וכחותיו מרכבה להשכינה, לקבל עליו גשמת אלוה ממעל אשר נאצל מכבודו יתברך, ונכנס אז גם כן לבחינת ראשית ובחינת קדש, והוא בעצמו נעשה ככיכול בבחינת משכן ובבחינת מקדש (פרשת תרומה):

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

מעלת הנחת תפלין הנכתבים על ידי צדיק

כאשר האדם מניח תפלין הנכתבים מאדם צדיק ובכל הלכותיהם וכוונותיהם ודקדוקי שמויותיהם הקדושים, והמניח הוא אדם שלם ונשקר מכל הרהור ומחשבה פסולה ושיחה

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העטיל מאפטא זיע"א אינו דומה הנחת תפלין של אדם אחד לשל חברו

לעשות המצות בשמחה, שיכין שיהיו מטעמיו, כי אינו דומה הנחת תפלין של זה להנחת תפלין של זה. כמשל, הרוקח שיודע להטעים התבשיל היטב יותר ויותר מרוקח אחר, הגם שזה נותן בשר טוב וגם זה (ילקוט): אוהב ישראל, דברים):

צדקת הצדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א תפלין צריכין גוף נקי – נקיות גמורה מתשוקה לעולם הזה

תפלין צריכין גוף נקי (שבת מט.) – שיהיה נקי לגמרי מכל תשוקות של עניני עולם הזה וכו', ועכ"פ פנים בעת תפלה יראה שנגיע לכף להיות דבוק בהשיות לגמרי בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ודי בהנחת תפלין אז. ובכל היום יסתפק בעטיפת הציצית להיות נזכר עכ"פ לרחות כל מחשבות זרות שתפגענו (אות רכ):

באר מים חיים

רבי חיים מטשננבוין זיע"א בעת הנחתו על האדם לשמח כאלו כתר כבוד בראשו

כאשר יקח התפלין בידו ויזכר כי הוא עומד לפני מלך גדול ונודא מלך המלכים ב"ה, והוא מצוהו לעשות לו בביתו לפניו איזה שרות, ודאי אשר יחטף לכו בזכרו

כָּל עֲלָמִין וּמְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, הוּא רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, הוּא מְלַבֵּשׁ בְּאוֹתִיוֹת וְחֻכְמַת הַתּוֹרָה, אוּ בְּצִיצִית וְתַפְלִין אֵלּוּ, וּבִקְרִיאָתוֹ אוּ בְּלִבִּישָׁתוֹ הוּא מְמַשֵּׁךְ אוֹרוֹ ית' עֲלֵינוּ, דְּהֵינֵנוּ עַל חֶלֶק אֱלֹהֵי מִמְעַל שְׁבִתוֹךָ גּוֹפּוֹ לְכַלּוֹל וְלִבְטֵל בְּאוֹרוֹ יִתְבַּרַךְ

(פרק מא):

סוּד יִשְׁרָאֵל

רַבֵּי גֵרְשׁוֹן הַעֲנִיךְ מֵרַאדְזִין זִיע"א

הַפְּרָשׁוֹת הַטְּמוּנוֹת בְּכַתְּבֵי הַתַּפְּלִין מוֹרִים שֶׁבְּכָל טְרוֹת הַיְהוּדִי טְמוּנָה הַקְּדוּשָׁה

תַּפְּלִין הוּא שְׁפּוֹתֵיכֶם פְּרָשָׁה שֶׁל תּוֹרָה וְטוֹמְנִים אוֹתָהּ בְּהַפְתִּים, וְהַיִּשְׂרָאֵל הַמְּנִיחַ אוֹתָם מֵרָאֵה כְּזֶה, שֶׁהַטְּרוֹת שְׁלוֹ מִכָּל הַיּוֹם, הַפְּנִימִיּוֹת מֵהֶם הוּא רַק רִצּוֹן הַשֵּׁי"ת, כְּמוֹ שֶׁהַפְּנִימִיּוֹת מֵאֵלּוּ הַכְּתוּבִים הוּא הַדְּבָרֵי תּוֹרָה הַטְּמוּן בָּהֶם:

נֶעַם מְגִדִים

רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר מִטְרַנוֹבְרֵד זִיע"א

עַל יְדֵי הַזְּהִירוֹת מִלְעֶסֶק בְּדַבְרִים בְּטָלִים קִדְּם הַתַּפִּילָה בְּנִקּוֹל לְשֹׁמֵר הַמַּחֲשֵׁבָה כַּעַת הַנְּחַת הַתַּפְּלִין

וְהִנֵּה הָאֵמֶת, אִם הִיָּה הָאָדָם מִסְמִיךְ תַּפְּלָתוֹ לְמִטָּתוֹ וּבְלַתֵּי עֲשׂוֹת חֲפְצֵיו קִדְּם הַתַּפִּילָה וְכו', אִזְ הִיָּה אֲפֻשֶׁר לָהֶם לְקַדֵּשׁ מִחֲשַׁבְתָּם בְּשַׁעַת הַנְּחַת תַּפְּלִין כַּעַת הַתַּפִּילָה כְּרֵאוּי, אֲךָ זֶה דְרָכָם כִּסֵּל לְמוֹ, לְעֶסֶק קִדְּם הַתַּפִּילָה בְּחֲפְצֵיהֶם, וּבִפְרָט לְדַבֵּר הוֹלְלוֹת ח"ו, וְאַחַר שֶׁזֶה קִדְּם לְתַפִּילָה וְתַפְּלִין אִזְי וּבְלִבְלוּהוּ גַם בְּלִבִּישָׁתוֹ בְּתַפְּלִין

(פרשת משפטים):

בְּטָלָה, בְּרֵאֵי כְּאֲשֶׁר מְנַחֵם מִיַּד שׁוֹרָה רִחַת הַקֶּדֶשׁ עֲלָיו:

דְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל

רַבֵּי יִשְׂרָאֵל מִמְדוּז'יץ זִיע"א

קִדְּשֵׁת מַחֲשַׁבַת הַסּוֹפֵר מְשַׁפֵּיעָה עַל מַחֲשַׁבַת מְנִיחַ הַתַּפְּלִין

לְמַשֵּׁל מִצּוֹת תַּפְּלִין שְׁאֵנוּ מְבַקְּשִׁין וְיִמְשַׁפֵּעַ מִצּוֹת תַּפְּלִין וְיִמְשַׁךְ עֲלֵי לְהִיֹּת לִי שְׁפַע קֶדֶשׁ וּמַחֲשֻׁבוֹת קְדוּשׁוֹת וְכו', צְרִיךְ לְרַקֵּק וְלַהֲדַר אַחַר סוֹפֵר יֵרָא שְׁמַיִם, וְכַפֵּי הַמַּחֲשָׁבוֹת קִדְּשֵׁת הַסּוֹפֵר שֶׁכָּתַב הַתַּפְּלִין לְשִׁמָּה כִּךְ מַחֲשַׁבַת הַלּוֹבֵשׁ אֶת הַתַּפְּלִין (פרשת תרומה):

אוֹר לְשָׁמַיִם

רַבֵּי מֵאִיר מֵאֶפְסָא זִיע"א

תְּשׁוּבָה קִדְּם הַנְּחַתוֹ

צְרִיךְ כָּל אָדָם קִדְּם הַנְּחַת תַּפְּלִין, לְיִשָּׁב בְּעַצְמוֹ וּלְפַשְׁטוֹ כְּמַעֲשֵׂיו שְׁלֵא יֵאָמֵר עֲלָיו מָה לָךְ לְסוֹפֵר חֲקִי (תהלים נ טו), וּבִפְרָט מִצּוֹן לְשׁוֹן הַרְעַ ח"ו שְׁבֻנָּה גּוֹרֵם חֲלִילָה פְּסוּל בְּתַפְּלִין דְּמֵאֵרִי עֲלֵמָא דְכְּתִיב בְּהוּ וְיָמִי כְּעַמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶתְד' (ברכות ו.) (פרשת קדושים):

תְּנִיָּא

רַבֵּי שְׁנִיאֹר זֶלְמָן מֵלֵאדִי זִיע"א

בְּהַנְּחַת תַּפְּלִין מִבְּטֵל הָאָדָם הַחֻכְמָה שֶׁבִּנְפְּשׁוֹ לְחֻכְמָתוֹ שֶׁל ה' אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא

וְגַם יִתְבוּנָן אֵיךְ שְׁאוּר א"ס ב"ה, הַסּוֹכֵב

אוצרות גאוני הדורות

הצדיק ואני ועמי הרשעים", וכיון שחזר בתשובה, מדוע עליו לקבל מכה נוספת, ע"ז משיב ה' "כי אני", כלומר, כי מפני ה"אני" שנה בשני לגאונה, ראוי הוא לענש, ואם כן ודאי שלא שוב בתשובה לכן "הכבדתי את לבו" כפי שילקה בכל עשרת המכות. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ולמען תספר באוני בנגד וכן בנגד (י ב)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה סארפונקעל זצ"ל

המניח בן צדיק יאריך ליום שכלו טוב

במסורה, 'ולמען תספר באוני בנגד וכן בנגד', ואיך 'ולמען תאריכו ימים על

האדם' (דברים יא ט) [מוכא בספר הקדוש אור מלא (ד"ה ולמען) וייטב פנים (לפסח ד"ה ובוה י"ל בפייט)]. ונראה לעניות דעתי על פי מה שדדשו ח"ל (יבמות צו: בכורות לא:) על דוד המלך ע"ה, אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (תהלים סא ה) 'אגונה באהלך עולמים', וכי אפשר לאדם לדור בשתי עולמות, אלא אמר דוד וכו', דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי האומר הלכה בשמו אז שפתותיו דובכות בקבר. וגם מצינו אצל יעקב אבינו ע"ה, מחמת שבגיו היו צדיקים על בן לא מת, וכמו שדדשו ח"ל (בבא בתרא קטז.) כל שהיית בן כמותו כאלו לא מת.

וזאת תורת המסורה, 'ולמען תאריכו ימים', והאיך אפשר להאריך ימים, על זה קאמר 'ולמען תספר באוני בנגד וכן בנגד' חסדי ה' ותורת ה' ותשע אהבתו ויראתו בלב בנגד,

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שהי אתני אלה בקרב (י א)

קהלת יעקב

רבי מקלוף אביחצירא זצ"ל

כגלל גאותו של פרעה ה' הכביר את לבו

יש' לדקדק, מה בא לומר בתבת "אני" ולכאורה די היה באמרו 'בא אל פרעה כי הכבדתי את לבו'. עוד יש להבין, מדוע הכביר ה' את לב פרעה, אחר שבמפת בך דבר הודה ואמר "חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (שמות ט, כז), ולכאורה באותו הזמן היה לה' לסייע בידו לשוב בתשובה, שהרי הבא להשחרר מסייעים אותו, כמבאר בגמ' וימא (לח:).

ויובן, בהקדים את דברי הגמ' בסוטה (ה), 'כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם'. שהרי הגאון שיקת רק לה' שנאמר "ה' מלך גאות לבש" (תהלים צג, א) וממילא מי שמשתמש במדת הגאון הרי שהוא משתמש בשרביטו של מלך, ולכן חייב מיתה.

ומאחר שפרעה היה לבוש ומכסה במדת הגאון מפך רגלו ועד דקדו, שהיה מחשיב עצמו לאלוה ואמר "לי יארי ואני עשיתני" (יחזקאל כט, א), ואף כשדבר עם יוסף, אמר "אני פרעה" (בראשית מא, מד), ונדוע שהמרבח להשתמש במלים 'אני' 'אנכי', מתעטף בגאונה.

ומעתה, זהו שאמר ה' למשה "בא אל פרעה" להתרות בו על מפת הארבה. ואם תשאל, הלא פרעה אמר "חטאתי הפעם ה'

וַיֹּשֶׁב אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן אֶל פְּרַעֲה וַיֹּאמֶר
 אֲלֵהֶם לִכּו עִבְדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם מִי וּמִי הַהֹלְכִים.
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנַעַרְיִנו וּבְזִקְנֵינּוּ גִלְךָ בְּכַנְיֵנוּ וּבְכַנּוּתֵנוּ
 בַּצֵּאֲנָנוּ וּבְכַנְיֵנוּ גִלְךָ (י ה-ט)

משחת קדש

רבי משה טולידאנו זצ"ל

משה משיב לפרעה תשובות נצחות בכדי
 שיצאו בני מצרים

יש להבין, מאחר שרצה פרעה לשלח רק
 את הגברים, כאמרו בסמוך "לכו נא
 הגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים"
 (שמות י, יא) א"כ מדוע שאל את משה מתחלה
 "מי ומי ההלכים", והרי בשאלה זו נותן פתח
 למשה שיאמר לו שכלם ילכו. גם יש לדקדק,
 מדוע כפל משה את לשונו, ואמר פעמים
 "גלך".

ונראה, ששענת פרעה הייתה אם הולכים אתם
 רק גדי לזבח לה, א"כ רק הגברים
 צריכים ללכת, שכן דרך הגברים לזבח, ואין
 זה מנהג הנערים והטף. ואם הולכים אתם
 כדי להכנס לארץ ישראל, הרי שרואה אני
 בכוכבים ש"במדבר הזה יתמו ושם ימתו"
 (במדבר יד, לה), וא"כ אין טעם לאף אחד מכם
 לצאת ממצרים, שהרי כלם ימותו במדבר. לכן
 אמר פרעה "לכו עבדו את ה' אלהיכם" כלומר,
 רק הגברים שיודעים לזבח ילכו, ואם רצונכם
 ללכת ע"מ להכנס לארץ ישראל "מי ומי
 ההלכים" דהינו "מי ומי" הם הזוכים להכנס
 לארץ ישראל, והלא אני רואה באצטגנינות
 שכלכם תמותו במדבר.

ותשובת משה לפרעה היא על שתי טענותיו,
 ולכן כפל אמרו "גלך". תחלה
 השיבו, דע כי אף שראית באצטגנינות שכלם
 ימותו במדבר, אין זה נכון, שהרי "בנערינו
 ובזקנינו גלך", כלומר, אצלנו שבת לוי כלל

אז תהיה בכחינת לא מת, וממילא תאריכון
 ימים ליום שכלו טוב.

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי פְרַעֲה אֵלָיו עַד מַתִּי יִהְיֶה זֶה לָנוּ
 לְמוֹקֵשׁ שִׁלַּח אֶת הָאֲנָשִׁים (י ז)

חלק יפה

רבי נחמיה נסים: יחקק פאלאגי זצ"ל

רמאותו של פרעה לתלות עגש המכות בעוונות
 עמו

יש לדקדק מה זה ההתעוררות של עבדי
 פרעה כאן במכת הארבה אחר שלקו
 במכת ברד.

ואפשר לישוב על מה שכתב הרב דרוש
 שמואל בסדר הזה משם הש"ך ז"ל,
 כי משה לא רצה להתרות במכת הארבה, כי
 אמר כבר עשה [פרעה] תשובה גמורה במכת
 ברד, באמרו 'ה' הצדיק' (לעיל ט כה), אמר לו
 הקב"ה בא אל פרעה והתרה בו כי תשובתו
 ברמאות, שאמר 'ה' הצדיק ואני', צרף עצמו
 לחבת הצדיק, ומתרעם על המכות לומר שלא
 פדין נלקה, אמר רק 'ועמי הרשעים', נמצא
 פרעה בא לרמאות את משה, ומשה לא הרגיש,
 יעין שם.

ועתה כראות עבדי פרעה שבא משה להתרות
 לפרעה, הרגישו ברמאותו במה שתלה
 הסרחון בעמו ועבדיו, לכן ויאמרו עבדי פרעה
 אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש, שלחם יאותה,
 יען הוא אמר לעיל במכת ברד 'ועמי הרשעים',
 וזה שאמר 'עד מתי יהיה זה לנו למוקש'
 לתלות הסרחון לנו, ולא אמרו לו זה בפרוש
 משום כבוד מלכות ויראתו.

אך ידוע דמפת בכורים היה על ידי ה' בעצמו, ורצה ה' להראות לכלם שהוא בעצמו בככול המפה את הבכורים, לכן השתיק את הכלבים שלא יצעקו, כי אלו צעקו הכלבים פחצות הלילה היו ישראל חרדים בחשבם דמלאך המשחית מכה לבכורי מצרים, כדאיתא (ב"ק 50:) כלבים צועקים מלאך המות בא לעיר, ומכין שנתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב לרע.

וזה שאמר משה ה' אמר ה' פחצת הלילה, ואם תאמר למה איני אומר פחצות ואי משום שמה יטעו וכו' הא יש סימן דכלבים צועקים, לזה אמר אני יוצא בתוך מצרים, אני ולא מלאך, לכן ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו.

ועבר ה' לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף (יב כג)

שביל הישר

רבי צבי אשכנזי זצ"ל - בעל החכם צבי מיתת בכורי מצרים בבתי מצרים על ידי מלאך המשחית, ואלו בכוריהם שנטמנו בבתי ישראל מתו על ידי הקב"ה לבדו.

ויש לדקדק כפל ו'פסח' כו' ולא יתן וגו'. ויבאר על פי רש"י ובמדרש (ח ב), שהמצרים היו מחביאין הבכורים שלהם אצל ישראל, אף על פי כן מתו שם, וידוע מה דאיתא בגמרא (ב"ק 50:) כיון שנתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב לרע.

אם כן בבית מצרים נכנס המשחית והרגו, ובבית ישראל לא הניח הקב"ה את המשחית כי אין מבחין, אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו נכנס והרג את בכורי מצרים. והכי

לא נגזרה מיתה, כמבאר בספרי (דברים כא), וממילא גם נערינו וגם זקנינו יפנסו לארץ. הוסיף משה לומר "בכנינו ובכנותנו וגו' גלף", כלומר, ואף משאר שבטי ישראל יש שיזכו ללכת לארץ ישראל, והם הפחותים מתחת לגיל עשרים, וכנגד זה אמר "בכנינו", ולא רק הם, אלא גם "בכנותנו", כלומר גם כל הנשים הנכנסה לארץ ישראל שהרי הן לא חטאו בעוון העגל (עי' רש"י במדבר כו, טד), ולכן אמר משה נצא פלנו ממצרים, הגברים פלם כדי לזבח לה', כמו שהספמתי, והנשים והטף יצאו אתנו כדי שהם יפנסו לארץ ישראל.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר משה כה אמר ה' פחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים וגו'. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו (יא ד-ו)

גורל גדליהו

רבי יחיאל גדליהו קאבצקי זצ"ל לא חרץ כלב לשונו להראות שהקב"ה בעצמו הרג בכורי מצרים.

וקשה למה החרף ה' לעשות גם זה בחנם, ומה תועלת נצמח לישראל בזה שלא נבחו בהם כלבים, וכי בחשכת לילה יצאו עד שאם נבחו כלבים היו מצרים נעורים למנעם מלצאת, והלא יצאו ביד רמה.

ויש לומר, דאמרו חז"ל (ברכות ג) שלש משמורות הוי הלילה כו', משמר שניה כלבים צועקים, ומסיק בגמרא שם בחד תרוצא שהוא אמצעית דאמצעיתא, והינו פחצות הלילה משם. ולפי זה קשה מה שאמר משה 'פחצת הלילה', והנה ליה למימר 'פחצות' ואי משום שמה יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא (ברכות 50), הלא יש סימן מבקק על פחצות לילה שהכלבים צועקים פחצות הלילה משם.

להם המצרים מעצמם

כָּבֹד דְּקָדְקוּ הַמִּפְרָשִׁים שֶׁבִפְסוּק הַרְאִשׁוֹן נֶאֱמַר 'וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל', וּבִשְׁנֵי נֶאֱמַר 'אֵת חַן הָעַם'. וְעוֹד, שֶׁבְּכַתּוּב הַרְאִשׁוֹן כְּתִיב 'וַיִּשְׁאַלוּ, הֲיֵנוּ שֵׁיִשְׂרָאֵל הִיוּ הַמִּתְחִילִים, וּבִשְׁנֵי נֶאֱמַר 'וַיִּשְׁאַלוּם' שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁהַמִּצְרַיִם מַעְצָמָם נִתְּנוּ לָהֶם.

וַיִּתְּבָאֲרוּ הַשְּׂאֵלוֹת פִּי דְבָרֵינוּ בַּעֲנִין שְׁחִיטַת הַפֶּסַח שֶׁשָּׁחְטוּ וְצָלוּ אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם, וְכַעַת שֶׁהִצְרָכּוּ לַעֲשׂוֹת כְּדָבָרֵי מִשָּׁה לְכַנֵּס לְבַתֵּי מִצְרַיִם וְלִשְׂאֵל מֵהֶם כֶּסֶף זָהָב וְשִׁמְלוֹת, הַטּוֹבִים שֶׁבָּהֶם הַמְּכַנְּסִים בְּשֵׁם 'יִשְׂרָאֵל' הֶאֱמִינוּ וּבִטְחוּ כִּי שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יַדַּע דְּבָר רַע, לְזֹאת לֹא נִפְחָדוּ מִלְּהַכְנִס לְבַתֵּיהֶם 'לִשְׂאֵל' מֵהֶם כְּדָבָר מִשָּׁה.

אֲכַל מֵרַבִּית הָעַם יִרְאוּ לְנַפְשׁוֹתָם, פֶּן יִפְצְעוּ הַמִּצְרַיִם אֶת מִתְּחַן בְּגוֹזֵרֵין לְנִקְמָה מֵהֶם נִקְמַת יִרְאַתָּם, וְעַל אֵלּוּ אָמַר הַכְּתוּב שֶׁנִּתְּנָה הַשֵּׁם אֶת חַן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם 'וַיִּשְׁאַלוּם', כְּדֵי לְקַיֵּם הַבְּטָחַת 'וְאַחֲרָיִךְ כֵּן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל'.

וַיְהִי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיא ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל צִבְאוֹתָם (יב נא)

זַעַם יִצְחָק

רבי יצחק עטיייה זצ"ל

השלמת גזרת ארבע מאות שנה על ידי רבוי ישראל

וַיֵּשׁ לְדָקְדַק דְּנִרְאָה לְכַאוּרָה דְּמִלַּת 'עַל צִבְאוֹתָם' הִיא יִתְרָה. וְנִרְאָה דְּכָא לְרַמּוּ עַל פִּי מַה שֶׁהִבְאִנוּ לְעֵיל בְּדִרוּשִׁים לְפָרְשַׁת שְׁמוֹת מִשֵּׁם הַמִּפְרָשִׁים ז"ל לְחַד תְּרוּץ, דְּטַעַם דְּיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל קִדְּם הַשְּׁלֵמַת אַרְבַּע מְאוֹת שָׁנָה, מִשׁוּם דְּרַבּוּי אוֹיְבוֹסֵין הַשְּׁלִים הַמְּנִינִין.

וַהֲשֵׂאתָ הִכָּא גִימָא דְהִכֵּי קְאָמַר, וַיְהִי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה דְהִינּוּ עַד שְׁלֵא הַשְּׁלִימוּ

פְּרוּשׁ הַפֶּסוּק, וְעַכְר ה' לְנַגֵּף עַל יְדֵי מִשְׁחִית בְּבֵית מִצְרַיִם, וּפֶסַח ה' עַל הַפֶּתַח בְּבֵית יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְכַא אֵל בְּתִיכֶם כִּי הוּא אֵינוֹ מִבְּחִין, אֲלֵא הַקַּב"ה בַּעְצָמוֹ.

דְּבָרֵי אֵלֵיהוּ

רבי אליהו מוויילנא זצ"ל

מניעת כניסת מלאך המשחית לבתי ישראל מלהמית מי שזמנו הגיע

וְקִשָּׁה הִלֵּא בַּעַל הַהֲגָדָה שָׁנָה וְשִׁלֵּשׁ דְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת הָיָה עַל יְדֵי הַקַּב"ה בַּעְצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיְעַבְרַתִּי וְכוּ' אֲנִי וְלֹא מִלְּאֶף וְכוּ' וְלֹא שְׂרָף וְכוּ' וְלֹא שְׁלִיחַ וְכוּ' וְלֹא אַחֵר, וְאִם כֵּן אֵיךְ אָמַר הַכְּתוּב לְפִי דְבָרָיו 'וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְכַא אֵל בְּתִיכֶם לְנַגֵּף', מִשְׁחִית מֵאֵי בְּעֵי הַתֵּם, הָיָה לִיָּה לְכַתֵּב 'וְרָאָה אֶת הַדָּם וְכוּ' וּפֶסַח ה' עַל הַפֶּתַח וְלֹא יִשְׁחִית'.

וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּהֶאֱמַת הוּא דְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת הָיָה עַל יְדֵי הַקַּב"ה בַּעְצָמוֹ, כְּדָרְשׁ בַּעַל הַהֲגָדָה, וּמַה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְכַא אֵל בְּתִיכֶם, הֲיֵנוּ אִף מִי שֶׁהִגִּיעַ עִתּוֹ לְמוֹת בְּלֹא זֶה בְּשַׁעַת מַכַּת בְּכוֹרוֹת עַל יְדֵי הַמִּלְּאָף הַמִּשְׁחִית, דְּהוּא הַמִּלְּאָף הַמְּנִיחַ הַמְּמַנְּה לְהַמִּית אֶת כָּל מִי שֶׁהִגִּיעַ עִתּוֹ לְמוֹת, גַּם אוֹתוֹ לֹא יִתֵּן לְבוֹא אֵל בְּתִיכֶם לְנַגֵּף בְּאוֹתוֹ שְׁעָה, כְּדֵי שְׁלֵא לִתֵּן פֶּתַחוֹן פֶּה לְהַמִּצְרַיִם לוֹמַר דְּגַם עַל כֵּן יִשְׂרָאֵל עֲבָרָה הַגְּזֵרָה.

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדַבַּר מִשָּׁה וַיִּשְׁאַלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶּסֶף וְכֵלֵי זָהָב וְשִׁמְלוֹת. וְהָיָה נִתָּן אֶת חַן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׁאַלוּם (יב לה-לו)

בֵּן גְּרִינִי

רבי יוסף ישראלי זייטש זצ"ל

מרבית העם שחששו מלשאל ממצרים השאילום

כי ימלוך, ומפיון שלקחו המצריים על עצמם את ענין השעבוד, לכן הענישם ה'.

ואפשר, שזהו פונת הכתוב "והיה פי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת". וכונת השאלה היא, מדוע העניש ה' את המצריים, והרי היתה זו גזרה מאת ה', ועל זה עונה הכתוב "וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֶזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים", היינו מאחר ש"מצרים" נקראת "בית עבדים" שפירי הם מצאצאיו של חם, ומן הראוי היה שהם יהיו עבדים של ישראל שהם מצאצאיו של שם, ומפיון שפן, אף אם נגזר על ישראל להשתעבד, לא היה להם לשעבדם, ולפי ששעבדום לכן נענישו המצריים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

קץ האמור בקרא, שלא ישבו כי אם רד"ו שנים, אפלו הכי הוציאם 'ביום הזה' דיקא, וכי תימא הא כיצד, ותרג' על צבאתם, רצה לומר בטענת רבוי אוכלוסין, שפמה וכמה נתוספו צבאות ישראל, מהאי טעמא הוא דהשלים המנין והוציאם בזמן הזה.

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים

(ג' יד)

נאות מדבר

רבי דוד הפהן זצ"ל

המצריים נענשו כי הם היו צריכים להיות עבדים של ישראל

יש לרקוק, מדוע כפל הכתוב "ממצרים מבית עבדים", ודי היה לומר "ממצרים". והנה, הקשו הראשונים, מדוע נענשו המצריים בעשר מכות, והרי השעבוד היה גזרה מאת ה' בבית בין הבתרים, שנאמר "ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה ורעה בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (בראשית טו, ג'). והרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ו ה"ה), תרג' שה' לא גזר דוקא על מצרים, אלא גזר שהשעבוד יהיה "בארץ לא להם", ומאחר שהמצריים פחרו לשעבד את ישראל, נענשו. והראב"ד (סו) באר באפן אחר, והוא, שהמצריים נענשו משום שהכבידו עליהם את העבודה.

והחיד"א בספרו 'דבש לפי' (מערכת י אות ח), הרחיב את דברי הרמב"ם, וכתב, שמפיון שהמצריים הם מבניו של חם, ומוכא בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ד), שכל בני חם נקראו 'עבדים', ומן הראוי היה שהמצריים יהיו עבדים לישראל, ולכן פאשר נגזר על ישראל להיות עבדים, היה על המצריים להניח את שעבוד ישראל לאמה אחרת, ולא להיות בגדר 'עבד

• מצוות הפרשה •

מצות תפלין וסגלתה

סמוכים לעד

רבי אליהו האייתמרי זצ"ל

שחרות התפלין כנגד יחוד שמו ותכוד

המניח תפלין מיחד שמו של הקדוש ברוך הוא, דלכן באו בקבלה שיהיו שחרים, לפי שהשחר הוא גון מיחד שאינו מקבל עליו שום גון אחר, נמצא מורה על היחוד, כמו שפכת כמהר"ר יהודה הקסיד"ו"ל.

ולכן אמרו רבותינו ז"ל (ברכות ד:) כל המתפלל בלא תפלין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו כו', משום שהתפלין מורים יחוד, וכינון שמתפלל בלא תפלין מעיד בהפך חס ושלום.

מצוות תפלין

רבי ישעיה הורוויץ זצ"ל - בעל השול"ה

אמירת פרשת הקרבנות עם התפלין מאחר שהתפלין הם במקום בית המקדש

וּנְרָאָה דְּעַל כָּל פְּנִים וְרִיזִים מְקַדְּמִין לְמַצְנָה, לְהַנִּיחֵם מִיָּד כְּבוֹא זְמַנָּם, וְיַנִּיחֵם מִיָּד קִדְּם שְׂאִימַר פְּרַשַׁת הַתְּמִיד וּשְׂאֵר פְּרָשִׁיּוֹת הַתְּמִיד, מֵאַחַר שֶׁהַתְּפִלִּין הֵם בְּמִקְוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּמוֹ שְׂכַתְּבֵנוּ לְעֵיל בְּשֵׁם הַזֵּהָר, עַל כֵּן מִן הָרְאוּי לִזְכֹּר בָּהֶם מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת שֶׁהֵם בְּמִקְוֹם הַקְּרָבָה. (פרק ג)

פני יהושע

רבי יעקב יהושע פאלק זצ"ל

הודרכות הגוף בכח התפלין

עַל יְדֵי שְׂמוֹתַי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתּוֹכֵבִין בַּתְּפִלִּין, וְהַנְּחַתֵּן בְּרֹאשׁ וּבַצְּרֹעַ, נְתוּסָף בָּהֶן אִזּוֹר גְּדוֹל לְהִיּוֹתָם בְּעֵנֵן הַרוּחָנִי מְאֹד, וְכִמְאֹר חֲכָמֵינוּ ז"ל (שבת מט.) שְׂצָרִיכִין גּוּף נָקִי, שֶׁהַגּוּף מְתַבָּרַר וּמְתַלַּבֵּן עַל יְדֵיהֶן גַּם כֵּן מַגְשָׁמֵי לְרוּחָנִי, כְּעֵנֵן שְׂכַתּוֹב (שמות כד יא) 'וַיִּחַזּוּ אֶת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ, וּמִתְרַגְּמִינִן וְהוּוּ חֲדָאִין כְּאֵלוּ אֲכָלִין וְשָׁתִין, וְכִמְבָאָר אֲצִלְנוּ בְּמִקְוֹם אַחַר שֶׁהוּא מְמַשׁ מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, וְאִם כֵּן עֵנֵן תְּפִלִּין הֵם שְׂכַח מְמַשׁ לְגוּפָן וּלְנַשְׁמָתָן. (ברכות ו.)

דברי חיים

רבי חיים ירוחם לניץ זצ"ל - בשם רבי אברהם ז"ד מבזשטשטש זצ"ל

חיוב הנחת תפלין של רבנו תם להשמר מכל רע

שְׂמַעְתִּי מֵאַדְמוֹר אֹדוֹת תְּפִלִּין דְּרַבְּנֵנוּ תָּם, אָמַר הֵגַם שְׂכַתּוֹב בְּשִׁלְחָן עֲרוּף (אור"ח

רבנו בחיי

רבי בחיי אבן תלמוד זצ"ל

המניח תפלין נעשה מרכבה להשם יתברך

שִׁשׁ שְׂסוּבְרִין עוֹד בְּעֵנֵן הַתְּפִלִּין, וְאוֹמְרִים כְּשֵׁם שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּאַרְבַּע חִיּוֹת שְׂבַמְרַכְבָּה עַל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, כֵּן הַמְּנִיחַ תְּפִלִּין מְרַכְבָּה לְשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו בְּאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת עַל שְׁנֵי אַבְרָם הַמִּיחָדִים שְׂבוּ, וְהֵם הַמַּחַ וְהַלֵּב, הַמַּח מִפְּאֵן וְלֵב מִפְּאֵן, וְזֵהוּ סוּד הַפְּתוּב הָאוֹמֵר (להלן כה ט) 'כְּרוּב אָחַד מְקַצֵּה מִזָּה וְכְרוּב אָחַד מְקַצֵּה מִזָּה'.

מטה משה

רבי משה מת זצ"ל

לאחר חרפן המקדש משרה הקב"ה שכניתו על ישראל על ידי התפלין

וְעַל דַּעַת חֲכָמֵי הָאָמֶת הוּא, שְׂאֵחַר שְׁנַחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּתַב הַרֵב הַקְּדוֹשׁ וְשִׁבְ"י (מדרש הנעלם חיי שרה קטט.) שְׁעַל הַתְּפִלִּין נֶאֱמַר (שמות כה ח) 'וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכֵם', שְׂבַסְבַּתְּם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁרְה שְׂכִינָתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁהוּא סוּד הַמְּרַכְבָּה וְסוּד הָאֲבוֹת. **וְלִכֵּן** יֵשׁ בָּהֶן שִׁי"ן שֶׁל שְׁלֹשָׁה רְגָלִים מֵצַד יְמִין כְּנֶגֶד אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּמֵצַד שְׂמָאל שִׁי"ן שֶׁל אַרְבָּעָה רְאִשִׁים כְּנֶגֶד אַרְבַּע חִיּוֹת נוֹשְׂאֵי הַמְּרַכְבָּה.

לִכֵּן רְאוּי שְׁלֵא יִסְרֵם עַד שְׂאִימַר 'קְדִישׁ תִּתְקַבֵּל' שְׂאֵחַר סוּר קְדִישָׁה, בְּעֵנֵן שִׁיעֲנָה עַם הַתְּפִלִּין שְׁלֹשָׁה קְדִישִׁין, כְּנֶגֶד שִׁי"ן שֶׁל ג' רְגָלִים שְׂבַתְּפִלִּין. וְכֵן יַעֲנֶה עִמָּהֶם אַרְבַּע קְדִישוֹת, כְּנֶגֶד הַשִּׁי"ן שֶׁל ד' רְגָלִים שִׁישׁ בָּהֶן לְצַד שְׂמָאל. (סי' כב)

תניח זכרון בין עיניך, הוא תפלין של ראש שמציל מן הגאון, 'למען תהיה תורת ה' בפיה' שלא תסתלק חכמתך ממך בשביל הגאון, אלא תמיד תהיה תורת ה' בפיה, כי חכמתך משתמרת אצלך.

בן איש חי

רבי יוסף חיים בן אליהו

על ידי קדשת הלב והעינים זוכה להשגת התורה

נראה לפרש בס"ד, ידוע שהשי"ת צנונו להניח תפלין של יד בשמאל כנגד הלב, ותפלין של ראש כנגד המוח, כדי לשעבד מחנו ולבנו להשי"ת.

דהמח הוא משכן החכמה, והלב משכן הבינה, ואם אלו יתקדשו אז כל האברים נגזרים אחריהם, ובפרט הפה ששם הדבור שהוא נגזר אחר אברים של המחשבה ושל הפוננה, שהם המוח והלב.

ולזה אמר למען תהיה תורת ה' בפיה, כי השגת התורה על ידי חכמה ובינה שמשכנה באיברים אלו, ואם אלו יהיו פגומים אז יפגם גם אבר הדבור שהוא הפה, וכל שפן שאר איברים [וכו'].

והנה ידוע בפעולות איברי האדם, העינים הם שניות ללב, כי הלב מתאוה וחומד, ואז העינים בראיתם מקיצים את שאר האיברים לגמר הפעל, וזהו הן בטוב הן בהפך, לכך אמרו רז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ד) ליבא ועינא תרי ססוריי דעברה אנון.

ולכך נצטוינו להניח תפלין של ראש שהוא אות וחותם קדוש מבין שני העינים, להשפיע קדשה בהם שלא יפגמו, וכן תפלין של יד כנגד הלב, להשפיע בו קדשה שלא

סי' לד ס"ג) שרק ירא שמים יצא ידי שניהם, אמר שכל אדם חייב בהם, דזאת הוא ידוע שאין הרכע בין רש"י לרבנו תם, רק מנהג העולם פרש"י ע"ה, והיו כשקול הדעת ונהגו עלמא כחד.

ואיתא בגמרא הקדושה (מנחות מא.), שאל מלאכא לרב קטינא סרבלי בסתוי כו' ציצית מאי תהיה עליה וכו', עד בעדן רתחא עונשינן אעשה, יעין שם. ובחשן משפט הלכה מפרשת (סי' כה ס"ב) בשקול הדעת, הגם שמנהג עלמא כחד, אי תפס איךך ואמר שהוא סובר פדעה השנייה לא מפקינן מנה.

וזאת היא ידועה שבעדן רתחא ח"ו, הפוחז הוא האוחז רחמנא לצלן, הינו השר של גהנם והוי תופס, וחס ושלום לא מפקינן מיניה, ומצי לומר אנא כרבנו תם סבירא לי, והוי קרקפתא דלא מנח תפלין, ובעדן רתחא ח"ו אענשינן אעשה כנ"ל, ועל בן חייב גמור על כל אחד ואחד להניח תפלין דרבנו תם, ויהיה מבטח לו שלא יאנה לו כל רע ח"ו.

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

סגלת התפלין לעונה וזכירת התורה

והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיה (י"ט ט). יובן בס"ד על דרך שפתח הגאון חיד"א זלה"ה במדבר קדמות (מערכת ת אות ה), דתפלין של יד מציל משפיכות דמים, ושל ראש מציל מן הגאון, עין שם. והנה ידוע מה שאמרו רז"ל (פסחים ט"ו:) כל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו עין שם.

והשתא יובן שפיר מה שסמך תפלין של ראש שהוא לזכרון בין עיניך למה שכתוב למען תהיה תורת ה' בפיה, רצה לומר

כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם ה', פִּיצַד, שִׁישִׁים אֶל לְבוּ שָׂאֵם הוּא רָעַב וְצָמָא לֹא יִכָּל לְעַבֵּד ה', וְכִשְׁחַטְפָתוֹ שָׁנָה אֵינּוּ יָכוֹל לְלַמֵּד בַּתּוֹרָה וְלַעֲיֵן בָּהּ כְּרֵאוּי, וְאִם אֶחָד מֵאַבְרָיו כְּבָדִים עָלָיו כְּטַל מַעְבֹּדֵת ה', נִמְצָא תְהוֹלֵף בְּדָרְךָ זֶה עוֹבֵד ה' כָּל יָמָיו, בְּשִׁעָה שֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתָה וְיִשֵּׁן וְאִפְלוּ בְּשִׁעָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִשָּׂא וּמַתָּן, וְהֵינּוּ 'כָּל מַעֲשֵׂיךָ לְשֵׁם שְׁמַיִם', וְזֶהוּ שָׂאֵמֵר שְׁלֵמָה תְּמַלֵּךְ עָ"ה (משלי ג טו) 'בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישֵׁר אֶרְחֻתֶיךָ, אֱלוֹ דְכָרְיוֹ וְיֵל'.

ואמר מַעֲתָה, שָׁהוּוּ הַכּוֹנֵה בְּלֹא יְמוּשׁ סִפְרֵי הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ, דְּהֵינּוּ שְׁתַּמִּיד יִהְיֶה דְבוּרְךָ בְּכָל עֲסָקֶיךָ בְּעִנְיֵי עוֹלָם הַזֶּה, בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה וְחִרְיִישָׁה וְזִרְיָעָה וְקִצְרִיָּה, הַכָּל בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה, כְּדִי שְׁתַּהֲיֶה עוֹבֵד ה' בְּזִמְנֵי הַפְּנּוּי, וְתַהֲיֶה לּוֹמֵד תּוֹרָה בְּכָל מַאֲמָצֵי כַּחַךְ וּבְעֵינָיִם הַדָּק בַּעַת הַפְּנּוּי, וּמִמִּילָא נִחָשֵׁב לוֹ כְּאֱלוֹ עוֹבֵד ה' וְלוֹמֵד תּוֹרָה, כִּי כָּל חֶפְצוֹ וְתַכְלִית פְּעֻלוֹתָיו בְּלֵם לְתַכְלִית עֲבוֹדַת ה' וְתוֹרָתוֹ. וְהֵן הֵן דְּכָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל 'הֵנַּהֲג בְּהֵן מְנַהֵג דְרָךְ אֲרָץ', הֵינּוּ מַה שָּׂאֵתָה מִתְּנַהֵג וּמִתְעַסֵּק בְּעִנְיֵי יִשׁוּב הָעוֹלָם וְתַהֲלוּכוֹתָיו, יִהְיֶה הַכָּל בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה וְכַהֲנֵ"ל.

והנה כְּכָר אָמור בְּסִפְרִים וְרַמְבַּ"ן בְּרֵאשִׁים (שְׁמוֹת יג טו), כִּי עֲנִיֵן הַנְּחַת תְּפִלִּין, שְׁבִיזָה מְרָאָה שְׁמִיחַד פְּעֻלוֹתָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו בְּלַתִּי לַה' לְבָדוֹ, וְזֶהוּ הַרְמָז בְּתַפְלִין שְׁבִיד נֶגֶד הַלֵּב וְשִׁבְרָאשׁ נֶגֶד הַמַּח.

ויש לַתָּן תְּבָלִין עַל פִּי הָאָמור, שְׁמִנִית תְּפִלִּין עַל הַיָּד וּמְרָאָה בּוֹ שְׁכָל הַפְּעֻלוֹת שְׁעוֹשָׂה בְּיָדוֹ, חוֹרֵשׁ וְזוֹרֵעַ וְכַדוּמָה, מְצַפּוֹן לְבוֹ אֵינּוּ אֶלָּא בְּלַתִּי לַה', וְכֵן מְנִית בְּרֵאשׁ שְׁכָל מַחְשְׁבוֹתָיו שְׁחוֹשֵׁב בְּעַסְקֵי הָעוֹלָם הַכָּל לְכַוְנָה אַחַת, לַעֲשׂוֹת הַקְּנֻת לְעַבֹּדֵת ה' וְלַמּוֹד תּוֹרָתוֹ.

ומעתה יוֹכְנוּ שְׁפִיר דְּכָרֵי הַמְּדַרְשׁ, שָׂאֵמְרוּ וְשָׂרְאֵל אָנוּ רוֹצִים לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה

פְּגָם, וְשִׁנְיָהִם יִתְקַדְּשׁוּ מִמִּילָא בְּקַדְּשַׁת הַתּוֹרָה, וְלָזֶה אָמַר וְהִיָּה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ שֶׁהוּא מְכַנֵּן כְּנֶגֶד הַלֵּב, וְלוֹכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תַּהֲיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ.

ולכן 'עֵינַיִם לֵב' מִסְפָּרָם 'רַבִּי', כִּי עַל יָדֵי קְדֻשָּׁתָם יִזְכֶּה הָאָדָם לְהַקְרֵא 'רַבִּי' בַּתּוֹרַת ה', וְתַבְטֵל קְלַפְת 'רַבִּי' שֶׁהִיא מִשְׁפַּחַת הַתְּלַמוּד.

דרשות כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
יחוד כל המעשים והמחשבות לשם שמים

במדבר (ילקוט"ש רמז רכב), אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקְבִּי"ה אָנוּ רוֹצִים לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה אַבְל אֵין לָנוּ פְּנָאֵי, אָמַר הַקְבִּי"ה הַנִּיחוּ תְּפִלִּין וּמַעֲלָה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאֱלוֹ אַתֶּם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְקַרָּא מְלֵא הוּא וְהִיָּה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ גו' לְמַעַן תַּהֲיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ. וְצִרְיָךְ בְּאוֹר אֵיךְ עַל יְדֵי שְׁמִנִית תְּפִלִּין חָשׁוּב אֶצְל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ כְּאֱלוֹ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה תְּמִיד.

ונראה לִי עַל פִּי ש"ס דְּבָרְכוֹת (ה:), וְאַסְפַּת דְּגָנְךָ מַה תְּלַמּוּד לּוֹמֵר, מִשׁוּם דְּכַתִּיב (יהושע א ח) 'לֹא יְמוּשׁ סִפְרֵי הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ', יְכוֹל דְּכָרִים כְּכַתְּבָם, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר וְאַסְפַּת דְּגָנְךָ הֵנַּהֲג בָּהֶם מְנַהֵג דְרָךְ אֲרָץ. וְצִרְיָךְ בְּאוֹר הֵלֵא מִכָּל מְקוֹם כְּתִיב 'לֹא יְמוּשׁ סִפְרֵי הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ' שְׁפּוֹרוּשׁוֹ יִשְׁעַסֵּק בַּתּוֹרָה תְּמִיד.

וכבר אָמַרְתִּי בְּמְקוֹם אַחַר עַל פִּי דְּכָרֵי הַרְמַב"ם (רעוֹת פ"ג ה"ג) דְּמַפְרֵשׁ דְּכָרֵי הַתְּנָא כָּל מַעֲשֵׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם, הֵינּוּ שְׁלֵא יֵאָכֵל אָדָם לְעִנּוּג נַפְשׁוֹ, וְלֹא יִישֵׁן מִפְּנֵי שְׁמוּצָא בּוֹ קוֹרַת רוּחַ, וְכֵן לֹא יִתְנַהֵג בְּדָרְךָ רְפוּאָה כְּדִי שִׁיְהִיָּה גּוֹפּוֹ בְּרִיא וְחֻזֵּק לְעִנְיֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹסֵק בְּמִשָּׂא וּמַתָּן כְּדִי לְהַרְבּוֹת עֲשָׂרוֹ שְׁחַפֵּץ וּמִתְאַוָּה אֵלָיו, אֵין זֶה הַרְךָ טוֹב, אֶלָּא יִהְיֶה

ואמרו רז"ל (עירובין צ"ו) שבת גופיה אות, ועל פי זה ימתק הדבר היטב, כיון שתפלין מרמזין לקדש פְּעֻלוֹתָיו בְּעִנְיֵי הָעוֹלָם לֵה' ולא למלאות תאוותו, אכל שבת אין צריך לזה, דאם שבת מקדש בלתי לה' לבדו אסור בעשיית מלאכה, ואין לאיש מישראל שום התעסקות רק לטהר נפשו וילקדש עצמו, ואכילה ושתייה בשבת מצוה, אם כן אין צריך לתפלין לרמז רמז הנ"ל. (דרוש לשבת הגדול, והובא בכתב סופר החדש)

יומם ולילה רק שאין לנו פנאי, על דרך שאמרו רז"ל (ברכות לה) הרבה עשו כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידם, ואמר הקב"ה הניחו תפלין, ובזה אתם מיחדים כל פעולותיכם בעניי העולם לא לענג נפשכם רק לשמי, ומעלה אני עליכם כאלו אתם עוסקים בתורה יומם ולילה, כמו שכתב הרמב"ם שנומצא עובד ה' כל ימיו [וכו'].

ועל פי זה נפתח לנו שער בינה להבין טעם ששבת לאו זמן תפלין הוא,

מעשי צדיקים

השיב רבי מוטל לרבי, "אותו שר הוא מפרסם כמהיר חמה, רובה מנח סמוך לו בחדרו, והוא מאים לירות בו על כל מי שיבוא אליו בהשתדלות כלשהי".

השיב הרבי, "מצינו שאמר הקדוש ברוך הוא למשה רבנו 'בא אל פרעה', ולא לך אל פרעה, כי משה היה מתירא מפרעה, לכן אמר לו השם 'תברך אני כביכול אבוא עמך לפרעה. אף אתה לך אל השר, ואל תחשש'".

שמע רבי מוטל את הדברים והלך בשמחה ובבטחון לאותו שר, כשראה השר את רבי מוטל עומד לפניו, נבהל מפניו והסכים לבצע את אשר בקש ממנו. (כרימנו גליון יב)

ולכל בני ישראל היה אור במושבבתם (י מג)

ספר רבי חיים ברוך פינק ז"ל. בשעות לפני הצהריים פגש אותי הרה"ק **הבית ישראל** זיע"א, ושאלני מתי הנני מתפלל, משום מה נדמה היה לי ששאל אותי על מורי ורבי

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה ודברת אליו כה אמר ה' אלקי העברים שלח את עמי ויעבדני (ט א)

בעל עסקים מסעפים בנורשה היה הגביר **רבי מוטל מקאלושיץ**, שאף שמש בעירו כראש הקהל. את קשריו עם החלונות הגבוהים בחוגי הממשל אשר נבעו מעסקיו המסעפים, נצל בכל יכלתו ובמסירות נפש למען אחיו היהודים.

מאחר וידע להתבטא בלשון המדינה באפן רהוט, נשלח היה מעת לעת להשתדל לפני השלטונות למען בטול גזרות שונות ומשונות, אותן זממו צוררי היהודיים מבין הרוסים והפולנים.

ארע והרה"ק **רבי ישראל יצחק מוורקא** זיע"א שלח לקרא לו, ובקשו שילך לאחד מגדולי השרים וישתדל לבטל את רצון הממשלה לגזור שרפה על השלחן ערוף חשן משפט, שנגזרה מאחר ועל פי חקי המדינה מחייבים היו היהודים להתדין בערכאות, בהתאם לחקי הממשלה. הגזרה עדין לא יצאה לאור, אבל כונת השלטונות בנושא הייתה ידועה.

"יהודיה טפשה, את כל הדרך עשתה, בשביל לתת לי לסיים את העבודה בקלות".

מחנה של הנערה התרוקן כליל, מעולם לא היה מלאך המות קרוב כל כך ומאיים כל כך, יכולה היתה לשמע את קול נשיפותיו ולהבחין בהבל היוצא מפיו. פתאום הפסיק הנאצי לצחק ופניו הרצינו, "איר נכנסת לכאן", שאל.

בלי מלים הצביע על השביל הראשי המוליך הביתה, "הכלבים לא נבחו אפלו", "הכלבים", רק כעת הבחינה בעשרות כלבי רוטוֹלֶר וְאמסטוף גרמניים המשוטטים בחצר, אלו היתה מבחינה בהם קדם לכו, לא היתה מעזה להכנס.

הנאצי צמצם מבטו ושתק, ההתרחשות העל טבעית הדחימה אותו, הכלבים שלו מאלפים מספיק כדי לקרע לגזרים כל זר המנסה להתקרב פנימה, היתכן כי לנערה שלפניו כחות פשוף ושליטה שלא מן העולם הזה.

רעיון מרשע עלה לפתע בדעתו, "השארי כאן למשך הלילה הקרוב, ובבקר תצאי שוב דרך השביל הראשי, אם שוב לא יפגעו בך הכלבים לרעה, אגן עליך במשך כל זמן המלחמה".

הלילה היה ארוך וכרה של הנערה היה ספוג בדמעות, מראות בלהה הצטירו מול עיניה, הגה היא הולכת בשביל הסלול, והכלבים מתנפלים וקורעים את בשרה לחתיכות חתיכות, הגה הם מלקקים את הדם, שלום לך עולם, שלום לכו, תכניות העתיד. השחר עלה ומצא אותה טרוטת עינים, מוכנה לכל אשר ישית עליה מלכו של עולם, ועם זאת כמנה לחיות.

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א, האם כבר התפלל.

משעניתי שאין לי דיעה היכן אוחז עתה הרבי מבעלזא, ענה לי, "שאלתי אודותיך, מתי אתה מתפלל, לא התכונתי לשאל על הבעלזער רב, כי אצלו לילה פיוס יאיר. (אור הצפון)

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעו אשור יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל (יא ז)

בשנות מלחמת העולם השנייה, שהתה בתו של הרב מלפאל פרידמן במחנות ההשמדה, נתונה לסכנת מות בכל רגע ורגע. באחד הימים כשיצאו כל אסירי המחנה לעבודות כפייה, הצליחה לחמק ליירות שהיו סביב הגטו מבלי שיבחינו בה השומרים, כשהיא גומאת בריצה דרך תולדה ומסכנת בתוך יער עבת.

לאחר ריצה מיגעת וארכה הבחינה בבית ענק, בלא לחשב פעמים, רצה הישר אל הדלת כשהיא פורצת בבכי, "אנא פתחו לי, הצילו אותי". אחר זמן מה נפתחה הדלת, האיש שלפניה לבוש היה בגדי בית קלים, אך שפמו המזדקר והמבט הכחל והקר שנעץ בה, לא השאירו מקום לאשליה. היא העזה לדרך בפתח ביתו של נאצי, לא נאצי רגיל, כי אם המפקד הנאצי האזורי, הלה אמר רק מלה אחת, "יהודיה".

רגלי הנערה נתקפו ברעד בלתי נשלט, והיא נשענה על הקיר כדי לא לפל. "הצלה את מבקשת", הוא צחק כאילו שמע זה עתה את אחת הבדיחות היומרים מבדחות בחייו,

והציע לפניו את השאלה, משאמר הרב כי הכל חמץ, התחננו העני ואמר, "מחל גא הרב לעין שנית בדבר אולי ימצא איזה התר, כי עני ואביון אנכי".

הלך הרב לבית מדרשו, אחר שב ואמר בשנית, "אין התר בדבר, אם עני אתה,

לך קח בהקפה כלים אחרים ומאכלים ומשקים של פסח, בעזר ה' אחר יום טוב אני אשלם הכל". ענהו העני, "אנא אדוני מחל עוד הפעם לעני בדבר אולי ימצא לי התר, כי מיום עמדי על דעת, לא נהניתי משל אחרים".

אמר לו הרב, "אם כן הדברים, עכשו הגיע זמנו של השאלות דרב אחאי גאון, שפוסק דחמץ בפסח בטל בששים. כדאי הוא רב אחאי גאון לסמוך עליו בשעת הדחק, והכל כשר", ואולי היה עוד צדדים להתיר בצרוף דעת השאלות.

כאשר הלך העני מאתו שמח וטוב לב, התעצב הישועות יעקב אל לבו, אולי לא יפה הורה. נגלה אליו **רב אחאי גאון ז"ל** בחלום הלילה ואמר לו, "יישר כחך, מיום שכתבתי דעתי בספרי השאלות לא פסק שום בעל הוראה כדעתי, עתה הגיע זמני, שפסקת הלכה כמותי, המקום יניח דעתך כאשר הנחת את דעתי, ומדה כנגד מדה, יפסקו בעולם הלכה כמותך". (דובר שלום אית קנא הערה ב)

ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתכם (יב יז)

ברש"י, רבי יאשיהו אומר אל תהי קורא את המצות אלא את המצות, כדרך שאין מחמיצין את המצות כך אין מחמיצין את

אנשים עזרו את נשימתם כשעמדה בפתח, מוכנה לצאת למצעד המנות הפרטי שלה, הם הציצו מן החלונות ומן החדרים, נכונים למחזה המענין המתכנן של קריעתה לגזרים. היא החלה לצעד, ושום כלב לא זע ממקומו.

באצילות התקדמה במהלך השביל, שומרת על קצב הליכה רגיל, לא מהיר מדי ולא אטי מדי, קדימה, קדימה בלי לחשב, רק כשהגיעה לשער, התיירה למען הדמעות לנבע מעיניה. המפקד הנאצי עמד נדהם, כפי שהבטיח שמר עליה עד סיום המלחמה.

לאחר המלחמה עלתה לארץ הקדש, והקימה את ביתה עם מי שהיה לימים ראש ישיבת חברון, **רבי יעקב חיים סרנא זצ"ל**, זכתה לעמד לימין בעלה בהרבצת תורה, וחנכה בנות ישראל עשרות בשנים.

במדנ"ט (ב"ד נד א) דרשו חז"ל על הפסוק במשלי (טו ז) 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלם אתו', אפלו בעלי החיים, היתושים והמעופפים למיניהם, אינם פוגעים לרעה באדם כאשר הוא רצוי לפני הבוֹרָא. (דורש טוב)

טבעת ימים מצות האכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתכם (יב טו)

בעיר לבוב שבאוקראינה, נמצא לפתע בליל ראשון של פסח בבית עני שהתפרנס מיגיע פפו משהו חמץ, על פי מה דקומא לו דחמץ בפסח במשהו, היו כל הכלים המאכלים והמשקים חמץ, וכן הורו לו דיגי לבוב.

העני הצטער מאד, הלך לבית רב העיר **רבי יעקב אודנשטיין זצ"ל** בעל **ישועות יעקב**,

שבת וברית מילה, גם כשהיה ברור לו ששליחי השלטון עוקבים אחריו ומוסיפים לרשימת 'חטאי' עוד ועוד, התיק שפתחו לו הלך והתעבה, עד שנעצר.

שואל לא נסה להכחיש, הודה שהוא מקים מצוות דתיות, דבר שאסור על פי חקי רוסיה, ולא עוד אלא מעודד אחרים לעשות כמותו. פסק הדין היה צפוי, הוא הגלה לסיביר הקפואה לעבודת פרך עם עוד אלפים שנחשדו, בדרך כלל לשוא, בעברות נגד השלטון.

גם שם לא נכנע שאול, הוא הביא עמו תפלין וזעירות, ספרים מעטים, והרבה אמונה ודבקות, שכנע את האסירים היהודיים להתפלל ולשמר מצוות עד כמה שנתן, הגוף נסדק, תלמים נחרשו בו מהקור הנורא ומעבודת הפרך, אף הנפש נותרה בשלמותה, מגנה על הנשמה היהודית.

מפקדי המחנה הנבוכים נסו להבין מה הרויחה המפלגה בהגליתו של העקשן הזה לארץ גזרה, הרי את אשר עשה בקיבו הגדולה, הוא ממשיך תוף כדי רצוי עגשו, באותם חטאים שבשלהם הגלה, ללא פחד וללא מורא. אחד מהם העלה רעיון מבריק ומרשע, לשלח את היהודי למרחק רב, מקום בו אין יהודים, שם בודאי תשקע שמשו.

שבוע לאחר מכן נכלא בעגלת אסירים שחנה והובל לכפר מרחק, שם העבדו בעבודות כפיה אסירים קלים יותר, תנאי המאסר אינם כה נוראים, אך יהודים אין, הוא מצא עצמו יהודי אחד בין מאה אפרים מגשמים, לשאול לא היה ספק כי הוא ישמר על צלמו ועל יהדותו גם כאן, יהודים אין, את התפלין ומעט הספרים נטלו ממנו, אך הבורא יתברך ישנו גם כאן ומה שהוא יוכל, יקים.

המצות, אלא אם באה לידי עשה אותה מיד.

שואל פרלשטיין היה ילד כשהתחוללה ברוסיה מלחמת אזרחים עקבה מדם, ניקולאי השני, אחרון הצארים לשושלת בית רומנוב, הדיח ועבר מן העולם ועמו שיטת השלטון המלוכני, שנים נוספות חלפו והקומוניסטים כבשו את רוסיה.

בתחלה היה הקומוניזם בשורה למיליוני הפועלים הרעבים ברחבי רוסיה הענקית, באים מושיעי האמה ונוטלים את מקל הצדק בידם, מעתה אין אצילים ובעלי אחרות הרודים בפרך באפרים מזעיים ומיאשים, החלקה תהיה מזיקת וצודקת, כלם יעבדו וכלם ישתכרו כהגן.

רק מאחר יותר התבררה אכזריות ראשי המהפכה הקומוניסטית, הם פתחו במסע טהורים ארוך, בו נשרפו על מזבח הקומוניזם מיליוני אזרחים שנחשדו בהתקוממות נגד השיטה המסולפת. חייהם של יהודי רוסיה הפכו למרים, הקומוניסטים הכריזו מלחמת תרמה על היהדות ורדפו בשצף קצף, ענו ורצחו מי שהתעקש לשמר על יהדותו.

כזה היה שאול פרלשטיין, הוא כבר היה בחור מבגור, ובגבורה יהודית החליט לבוז לסכנת הגוף הגשמי החולף ולתת את הדעת לנצחיותה של הנשמה. חסיד קרלין היה, אדוק ברבו ה'ינוקא', הרה"ק רבי ישראל מסטולין זיע"א, ולאחר הסתלקותו דבק בבגנו הרה"ק רבי יוחנן מלויצק זיע"א, עורך היה מעת לעת נסיעות ארכות לחלות את פני הרבי הצעיר, ולשאב מלוא הכף תורה וחסידות.

שואל התגורר בקיבו והקהיל קהלות, ארגן מגיני תפלה, עודד הנחת תפלין, שמירת

ומירקות מהוהים. בעצומו של הקיץ שחרר, לכל צרה ומצוקה יש סוף, וכשמגיע הרגע, דבר לא יוכל לעכב את הגאולה.

הוא ערף מסע ארץ לקיב עירו, לפי חשבוננו יגיע אל העיר בערב ראש חודש אלול לתפלת 'יום כפור קטן', הזדמנות לתשובה מעמק הלב. בשארית כוחותיו הגיע למרתף בגין מגורים בו התקמו תפלות בימי מגוריו בקיב, בתקווה שהמגן עדן קים. מסתבר שאכן כן, הוא הבחין בכמה יהודים יושבים זעיר פה וזעיר שם, ושאל אחד מתי מתחילה תפלת 'יום כפור קטן'.

היהודי הביט בו בחשש. זהו כנראה שליח של השלטונות, מרגל הבא לבחון אם נערכות תפלות. יודע על תפלה הנקראת 'יום כפור קטן' ולא יודע שבמחוזותינו אינה נאמרת היום. הוא נסה שלא להשיב, אף שאול הוכיח ידענות מפלגת בעניני יהדות, אין זה מרגל כי אם יהודי פשוט לכל דבר, חשב, "הלא רק בערב ראש חודש אלול אומרים תפלה זו", ענה בתמיהה.

שאול לא הבין, "אז הנה, באתי להעמידכם על טעותכם, היום כ"ט באב, ערב ראש חודש אלול". "לא", התעקש בן השית, "היום כ"ט בתמוז, מחר ראש חודש אב". שאול המותש צנח על מקומו אין אונים, הוא הבין את הטעות. היתה זו שנה מעברת, והוא בנכר שכח זאת, לוח השנה שלו היה אמתי, חשבונותיו תאמו את המציאות, אך טעה, לא עבר את השנה ועשה לעצמו חודש אדר אחד.

בשעה שהמוני יהודים בכל העולם סימו את סעודת הפורים, הוא ערף ליל הסדר, והנורא מכל, בליל הסדר אכל חמץ, כל עמלו באגירת החטה ובאפית המצות היה לשוא, הסתפן ומסר נפשו שלא לצורך, הוא

היה זה חרף קשה, אף מחו עסוק היה בחשוב לוח השנה היהודי, הוא סדר לעצמו סימנים כדי לזכר מתי יחול שבת ושאר המועדים, והעקר מתי יהיה פסח. השנה, כאן בכפר הנדח, יהיו לו שש מצות, שלוש לכל אחד משני סדרי ליל הסדר הנערכים בחו"ל, במחו הבזיק רעיון כיצד יהיה בידו לקים מצות אכילת מצה.

ולדימיר היה צעיר רוסי שהגלה אל הכפר ואיש לא ידע מדוע, בעת שנסו לשאלו על עברו ועל סבת היותו בכפר האסירים, מלא פיו מים. חבריו השתדלו שלא לשהות בחברתו, ולדימיר נדמה ביניהם כמתנשא, דל גאה המחשב עצמו יותר מהם.

היחיד שלא התענין בסבת היותו בכפר היה שאול, והוא החליט להתידד עמו, הוא נשא חן בעיניו וספר באזניו את כל סודותיו וספור חייו, שאול הקשיב בחצי אזן, לשם נימוס גרידא, ולדימיר בטוח היה כי מצא איש כלבבו, והשתדל לפגש את חברו החדש לפחות פעם ביום, לשאב ממנו מלות עדוד ותשומת לב.

ענתה החליט שאול לנצל את הקשר, ולדימיר הגו אחד מעשרות הפועלים בשדה החטה הרחוק מכאן כמה פרסאות והוא הציע לו עסקה מפתה, "אתן לך מדי יום את ארוחת הבקר שלי במלואה להם ונזיד ירקות, בשכר זה תשוב עם מלוא הכיסים בגרמי חטה במשך שלשת השבועות הקרובים".

כך הצטברה ברשותו כמות מספקת של גרגרי חטה, בדרך לא דרך השיג משטח ברזל נקי, יצר גחלים לוחשות ואפה שש מצות. הוא ערף לבדו סדר פסח, אמר את ההגדה, ונגעה בבכי כשברך 'על אכילת מצה', בכל מי הפסח התקים שאול משבכי המצות,

פעלת. ותרת מלחמך הדל והסתכנת לכבודו יתברך, אל תירא ואל תפחד, הבורא יתברך קבל זאת כקרבן חשוב יותר מכל מצוה שבועלם, שכרך מבטח ונשמתיך שלמה.

שואל נרגע והיתה לו משאלת לב, "ויאלי נא הרבי לכתב לי זאת, לחרט עלי פתק את הדברים שאמר עתה למען יעמדו ימים רבים". הובאה פסת גיר ועט, והרבי רשם ושמרתם את המצות, אל תקרי את המצות אלא את המצות.

כעבר שנים ספורות, שעה קלה טרם נפטר לבית עולמו זקן וישבע תלאות, קרא שואל את בני משפחתו וצוה עליהם, "טלו את פסת הגיר הזו ומסרוה בידי אנשי התברא קדישא שיניחוה תחת מראשותי, יהיה זה הפספורט' עמו אבקש להכנס בשערי גן עדן". (נצוצות)

ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויפד העם ויפתחונו (יב כו)

בסוף ימיו בעת עריכת הסדר בליל פסח, התעלף לפתע רבי יהודה גרינוולד זצ"ל בעל זכרון יהודה ואב"ד סטמאר, ככל הנראה מחמת רב התאמצות עבודת הקדש במצות הלילה ובספור יציאת מצרים.

בראותה את בעלה שוכב בעלפון חושים, נבהלה הרבנית ופנתה אל אחד הנוכחים באמרה, "לך נא במהירות אל הרופא היהודי הצעיר, מר ווייס, הגר לא הרחק מכאן, אמר לו כי הרב התעלף, ושידרז לבוא".

השליח רץ לבית הרופא שאכן מהר להגיע עמו, הוציא את מכשיריו הרפואיים ונגש לרב השוכב אין אונים, ואחז בגדו

נזכר באמירת ההגדה שלו ובבכי שלוה את סדר הפסח והתבליש, היתה זו הצגה ותו לא.

ברחמי השי"ת זכה לצאת מעמק הבכא, מרוסיקה התגלגל שואל לארצות הברית של אמריקה, רוחו היתה שבורה בעליל, לאזניו הגיעה הבשורה המשמחת כי רבו הקדושים רבי יוחנן מקרליו אשר נצל מן התפת הנאצית והתגורר בארץ הקדש, מגיע לארצות הברית. בין המוני הממתינים להכנס אל הקדש פנימה עמד שואל פרלשטיין, מבקש לפרק את אשר על לבו באזני הרבי, אליו היה קשור בכל לב עוד לפני שנות התפת.

הוא נכנס ופרץ בבכי קורע לב. הרבי שזכרו היטב נסה לדובבו, הגבאים הבינו אף הם, היה זה חזון נפוץ באותם ימים, כלם עברו שנים נוראות, כלם אבדו בני משפחה ויקירי לב ומן הסתם גם חסיד זה חלק אותו גורל. אף שרבי משפטים משלבים ביבבות קטועות ספרו כי על יהודי זה מעיק משהו שונה, הרבי הצליח להבין את הספור, את מסירות הנפש למצוה שלא בזמנה, יהודי בודד ששמר במסירות נפש על לוח השנה היהודי ונקשל.

להגיע שתק הרבי, הביט בחסידו המיסר ועיניו דמעו, היכן עוד יש עם כזה, בעצומו של החשוך הסמיו מאירה זורחת נשמה כזו. "הסתת", השיב לו הרבי, "בפסוקי מצות הפסח נאמר ושמרתם את המצות, דרשו חז"ל 'אל תקרי את המצות אלא את המצות, כשם שאין מחמיצין את המצות'.

את אכילת המצה אמנם החמצת, אף את המצה לא החמצת. הבורא יתברך לא מביט אל הפעל היוצא, כי אם אל המאמץ, הוא מביט אל ההשקעה, אל המסירות, אל הלב היוצא אליו ומבקש לעבדו, ואת זה

תוף רגעים ספורים קמו הכל משנתם, לבד מאורח אחד שישן ליד הכתל הדרומי, והאנשים לא הצליחו להקיצו מתרדמתו העמקה. מאחר ורק בשל אותו אדם נכנס הרבי להיכל בית המדרש, התאמצו הנוכחים מאד, עד שכעבר שעה ארצה עלה בידם לעוררו.

נגש אליו הרבי ושאל, "מאין באת", "מלאיעו שבליטא", השיב האיש. הרבי החל מוכיחו על פניו לעיני כל העם, "יודע אני היטב כי סופר סת"ם הנך העוסק בכתיבת תפילין ומזוזות, אכל ידועה לי דרכך הנלוזה, להניח בתוך בתי התפילין קיסמים ושאר דברי פסלת תחת פרשיות.

רשע, חוטא ומחטיא את הרבים, תן תודה על פשעך זה וגם על חטאיך האחרים, שהרי עברת על כל העברות שבתורה". גבוף האיש, מהר להודות על חטאיו לעיני כל הקהל, ולא העלים דבר.

למחרת בבקר השכם שלח הרבי לקראו אליו, הושיט לו עשרה זהובים להוצאות הדרך, ופתח וצוהו, "עתה נוסע הנך לביתך, הטה אזניך לאשר אני מתרה בך, אם דעתך לחזר בתשובה ולהיות יהודי ירא שמים, ומתחרט אתה על עוונותיך, מבטח אתה כי תשוב לביתך בריא ושלם בעצרת ה', מזלך יעלה מעלה מעלה ותראה ברכה והצלחה בפרנסתך.

אולם אם אין בלבך חרטה על מעשיך, דעתך להמשיר ולחטא כפי שנהגת עד כה, ואינך מתכוון ללכת בדרך התשובה, דע, כי לא תזכה לחזר הביתה בשלום".

מששמע האיש את הדברים הקשים, פרץ בבכי מר מקרב לבו. נסע לביתו בהחלטה גמורה וחזקה לשוב בתשובה שלמה אל הבורא יתברך, ולהתנהג בדרך התורה והמצוה לכלי סור ממנה אף כמלא הנזימה. (סיפורים נפלאים)

הקדושה כדי למשש את הדפק. בעודו אוהז בידו שאל הרופא, "מה כבודו עושה".

מיד התעורר הרב, משך את ידו מאחיזת הרופא, וענה בהתלהבות עצומה, "מה השאלה מה אני עושה, אני מספר נסי יציאת מצרים". הרב החל להסביר לרופא היהודי שלא היה שומר תורה ומצוות עד היכן הגיעה עמק טמאת מצרים, עד כמה היו אבותינו שקועים בזהמת מצרים, עד שרחם עליהם השם יתברך וגאל אותם.

הרופא שהתעורר מדברי הרב, שאל, "האם נתנתו לי רשות להמשיך ולשבת עמכם בסדר ליל פסח", והרב הסכים בשמחה. הרופא הלך לביתו לזמן קצר, וכאשר חזר, ישב והאזין לעבודת הרב בספור יציאת מצרים, כשדמעות נושרות מעיניו. מאז היה לבעל תשובה גמור וזכה להקים משפחה מפארת, בנים ובני בנים יראים ושלמים. (שבט מיהודה החדש עמ' ג)

והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים (יג טז)

באחד הלילות בין פסח לעצרת, סים הרה"ק רבי ישראל זב המגיד מוילעזניק זיע"א בעל שארית ישראל באישון לילה את תפלת העמידה של ערבית בחדרו, ופתח באמירת 'לשם יחוד' שקדם הספירה. לפתע, טרם החל באמירת הברכה, יצא מחדרו לבית מדרשו הסמוך, ועמד בשתיקה.

אנשים רבים נמו את שנתם בבית המדרש אותה שעה, אף משראו הנוכחים את הרבי נכנס, מהרו לעורר את הישנים, שהרי אין זה לכבודו של הרבי וגם אין זו מדת דרך ארץ, שהרבי יעמד והם ישכבו שרועים וישנים.

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

ליצנות, נטל את המרדעת שעליה ישב, השליכה לעברם מהסוס הגבוה, והמשיך בדרך. **רבי** פסח הגביה את המרדעת, לפליאתו היה משקלה כבד ביותר, בדק את תכולתה, והנה היא מלאה דיגרי זהב. עלצה נפשו של רבי פסח, יש בידו עם מה לשוב לביתו אחרי החרף ולקנות את כל צרכי החג הקרב, והביאה לביתו. **אמנם**, הוא התירא שמא יחזר הפריץ ויזרש את מרדעתו היקרה, על כן החליט שלעת עתה רק ילוה מהסכום העתק שבמרדעת להוצאות הפסח, ואכן הוא ערף את החג בהרחבה גדולה. **בשהגיע** בליל הסדר ל'שפך חמתך', שלח את בנו הערש מילך שיפתח את הדלת לאלהיו הנביא זכור לטוב, כשפתחה הוא צעק בהתרגשות, "אבא, הגוי נמצא בדלת." (מפיהם ומפי כתבם)

מעשה באשה יהודיה מהעירה קראשניק הסמוכה לזובלין שעברה עליה לפתע רוח טמאה ורצתה להתנצר, נטשה את בעלה ובייתה, וברחה לפנסיה בזובלין. נסע הבעל אל הרה"ק **רבי יהודה לייב אייגר מלובלין** זיע"א, ובקש שיתפלל עליה שתשוב בתשובה. **שלט** פעמים הזכיר החסיד את אשתו לפני הרבי במשך יום השבת, במוצאי שבת נודע לחסיד שאשתו התחרטה וחזרה הביתה, והוא בא לרבי ובשר זאת בשמחה. **אמר** לו הרבי, "צפיתי שכך יהיה, בשעה שהבדלתי על הכוס ואמרתי 'בין ישראל לעמים', כוננתי להבדיל אותה מן העמים ושתשאר יהודיה כשרה." (זובלין, עיר של תורה, רבנות וחסידות)

בהיותו עני מרוד, שמש רבי פסח לאנגזאם זצ"ל אביו של הרה"ק **רבי צבי אלימלך מדינוב** זיע"א בעל הבני **יששכר** במשך חרף שלם כמלמד, בבית בעל הבית באחד הפכרים. בהתגוררו בפכר, התפלא להוכח שבעל הבית אינו נותן פרוטה לעניים הרבים המשחרים על פתחו, בתואנה ש'אין לו כסף עבורם'. **עמד** רבי פסח וסכם עמו שהוא יחלק כספים לכל הנצרכים שיזלעו לביתו, ירשם את ההוצאות שהוציא עבורם. ובסוף החרף טרם ישוב לביתו, יקזז את הסכום שיתן לצדקה מהמשכרת המגיעה לו עבור השכירות. **בעל** הבית הסכים 'לעסקה' בשמחה, והחל לתת צדקה ביד רחבה לכל העוברים ושבים, בסוף החרף ישב הפכרי וחשב פרוטה לפרוטה, בסיום החשבון התברר כי לא נשאר לו כלל לשלם לרבי פסח עבור עבודתו בכל החרף הארוך, את כל המעות שהגיעו לו, חלק לצדקה. ולא זו בלבד, אלא רבי פסח נותר חייב לבעל הבית סכום נוסף, גלית גררה, הכרח לחזר לביתו לחג הפסח בידים ריקות. **בבואו** לעירתו, בוש ונכלם לשוב לביתו בידים ריקניות ביצעו כי בני הבית מצפים בכליון עינים למשכרת שיביא לאחר החרף הארוך והקשה, רגליו נשאוהו לבית המדרש, שם התישב ללמד. אחר זמן נכנס לבית המדרש בנו הקטן הערש מיילך, מה רבה היתה שמחתו לפגש את אביו אחר זמן כה רב, אז נאלץ רבי פסח להגיע עם בנו לביתו. **בדרכם** לביתם רכב לפניהם בן פריצים על סוסו, בראותו אותם, אחרתהו רוח

יומא דהילולא

הרה"ק רבי ישראל אביחצירא ה'בבא סאלי' זצוק"ל

ובמו עיני ראיתי את הבעל שם טוב הקדוש, ולא דבר עמי מאומה, את תלמידו הרה"ק המגיד ממעזריטש זיע"א, ראיתי ודבר עמי, אך איני רשאי לגלות מאומה".

בטרם נפרד רבי שלום חיים מעל פניו, הרבה בבא סאלי לברך את הרבי מאזרוב תוך שהוא מתחיל לעלעל בספר, כשהוא מדגיש באזני רבי שלום חיים, "אמר לרבי, שהנני מברך אותו שיזכה למלא את שאיפותיו הטהורות". מששמע הרבי מאזרוב את הברכה האחרונה, נרעש והגיב בפליאה, "וכי מנין יודע הוא בעסקי הטמירים".

גם בעת בקורו הראשון של הרה"ק משזמרי **אמונים** זיע"א במעונו, חשף לפניו רבנו אודות כמה חלומות וחיזיונות שהיו לו ממרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב זיע"א, וכן מגדול תלמידיו הרה"ק **רבי דב בער ממעזריטש** זיע"א ותלמידו הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א.

מספר גם נכדו כ"ק אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, כי שמע מאחד ממקורבי זקנו, שבאחד הימים נכנס ומצאו לרבנו אפוף שרעפי קדש, ובת שחוק מרפרפת על שפתותיו. משבהחין בהכנסו, נענה ואמר, "כעת היא אצלי הבעל שם טוב הקדוש". (תולדות הבבא סאלי)

בשנת תשכ"ו, אחר שיצא לאור ספרו של הרה"ק **רבי משה יחיאל אפשטיין מאזרוב** זיע"א 'באר משה' על חמש שמות, פנה הרבי מאזרוב לאיש אמונו רבי שלום חיים פרוש זצ"ל, שעסק בעריכת הספר ובהכנתו לרפוס, וספר ששמע על רב גדול וחשוב שעלה לאחרונה ממרוקו.

מאחר ועזו חפצו להעניק לרב ההוא עתק מספרו, בקש רבי משה יחיאל שיטרח עבורו לגשת למעונו של הרה"ק **הבבא סאלי** זיע"א ששכן אותה עת בשכונת 'בקעה' בירושלים, ויעניק לו את הספר.

משבא ונכנס לחדר הבבא סאלי, ספר רבי שלום חיים אודות הרבי שכתב את הספר, ושגרו למען יהנה רבנו מהדברים העמקים הבלולים בו. התענינו רבנו ושאל, "האם הספר מיסד על פי דרך הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א, כשהוא מוסיף ומבאר, "אינני מסתכל בספרים שאינם על פי דרך הבעל שם טוב".

משהביע רבי שלום חיים את תמיהתו על היחס המיוחד שמגלה הרב כלפי תורת הבעל שם טוב, ענהו בבא סאלי בזה הלשון, "זה ענין שבנשמה. מגיל חמש עשרה התקשרתי לדרך של בעל שם טוב".

אחר הוסיף וגלה צפונותיו, "נגלה לפני

מילין קירין ויהודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהנרא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזַרְתָּא

חֲזַרְתָּא דְאִוְרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

רבוה"ק הזהירו וזירזו מאוד לקדש את תחילת היום בתורה ועבודה

כדכתיב 'קדש לי וגו' וע"י זה יתקיים בכל אלה לי הוא [ובדרך פקודיך (מצוה יח אות ה) הוסיף בזה: מחוייבין אנחנו לשעבד בכל יום כל ראשיתנו לד' היינו ראשית מחשבותינו בעמדנו ממטיתנו תיכף להתבונן בממשלתו עלינו וכי הוא המחזיר לנו נשמותינו, וכן ראשית דבורינו וראשית מעשינו, והראשית הוא היסוד לכל כי לו משפט הבכורה ואחריו ימשכו הענפים בכל עניינים במחשבה ודיבור ומעשה של כל היום, וישים השגחתו יתברך לנגד עיניו כי הוא השופע בו חיות המחשבה ודבור ומעשה ברצונו הטוב, מה שאין כן כשאינו משעבד הראשית לד' הנה ח"ו הוא להיפך, והוא הנרצה בפסוק (תהלים לו ה) 'יתייצב על דרך לא טוב' בראשית עמידתו, אזי ח"ו רע לא ימאס', הבן הדברים].

עיקר הקדושה שייכת בתחילתו של דבר

ראיה לדבר שעיקר הקדושה היא בתחילת כל דבר, נראה ללמוד מכך שדרשו חז"ל (מו"ק כח): 'וקידשתו' (ויקרא כא ח) שיש להקדים הכהן לכל דבר. ולכאורה, הקדמת הכהן היא עניין של כבוד, שמכבד אותו לברך ראשון וכו', וכיצד למדו זאת חז"ל מכך שאמרה התורה 'וקידשתו'. אלא שחז"ל הבינו שבאם ציוותה התורה לקדש את הכהן, הדרך היא באמצעות הקדמתו לכל דבר. ומכאן נלמד לכל דבר שבקדושה, שהדרך לבוא לקדושה נמצאת בזמנים שהם התחלה, שאם מקדים את המצווה הזאת, וכן אם מקדים בראשית היום ובראשית החיים, הרי שהוא מקדש את כל ההמשך הן

קְדֹשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא (יג ב). רבותינו הקדושים תלמידי הבעל שם טוב זי"ע, החשיבו מאוד ועוררו לקדש תחילתו של יום בתורה ותפילה. וכך דרש הרה"ק בעל בני יששכר ע"ה בספרו **אגרא דפרקא** (אות רה): כתבו תלמידי הבעש"ט לזיחר בעומדו ממטתו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשון לה' יתברך בתורה ובמצות, ועל ידי זה יהיו נגררין כל המחשבה והדיבור והמעשה של כל היום, כי הוא בחינת ברא בוכרא ואח הגדול, שכל האחין נגררין אחריו וחייבין בכבודו.

ביאור הפסוק קדש לי כל בכור

ובזה פירש הפסוק **קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא**, שכל דבר מחשבה ומעשה של האדם, כלולים הם מרמ"ח איברים שלו, ונולדים בכח מעשיו ומחשבותיו, כמו תינוק הנולד מפתיות הרחם. ועל כך אומר הכתוב שיקדש האדם הדבר הנולד ממנו מיד עם תחילתו, ובאיזה מדבר, בבני ישראל היינו המחשבה, שכח המחשבה היא המתייחסת לבני ישראל, שעלו תחילה במחשבה (בר"א ד). **באדם** היינו בחינת הדיבור המתייחסת לבחינת אדם, כדכתיב (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' שתירגם אונקלוס 'לרוח ממללא', ועל כן נקרא מדבר. ו**בבהמה** היינו בחינת המעשה הבאה מכח הגוף שהוא כבהמה. שצריך האדם לקדש מעשה דיבור ומחשבה הראשונים שלו, ואז יעלה כלל מעשיו דיבוריו ומחשבותיו לרצונו יתברך,

של כל היום והן של כל החיים.

מיד בקומו ממיטתו ירים תרומה לה'

ועל קימת הבוקר דרשו צדיקים 'מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה' (במדבר טו כ), 'עריסותיכם' מדבר על האדם כשהוא בעריסתו, ורומו שתיכף בתחילת חייו ירים תרומה לה'. כמו כן משמעותו על כל אדם בקומו בבוקר ממיטתו שאף היא נקראת עריסתו כדכתיב 'הנה ערשו ערש ברזל' (דברים ג יא), 'תרימו חלה לה' שיקדיש תחילתו של יום לעבודתו יתברך. שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ויש לו לאדם להידיבק בהתחדשות הוזהר שבכל יום.

המתחיל במצוה מקבל כח לגמור אותה

כאשר מקדש תחילתו של יום ניתן לו כח שיוכל לעמוד כל היום בעבודתו יתברך. דכתיב (דברים ח א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות' ופירש רש"י: 'ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד לב) 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם', והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמורה ישראל, נקראת על שמם. אם כן כשרוצה האדם לקדש יומו ואף לגמור אותו בקדושה, יש לו לקדש תחילת היום וממילא יקבל כח וסיוע לגמור את היום בקדושה. כי יש כח מיוחד הניתן למתחיל במצוה שיוכל לגמרה, כפי שפירש **המהרש"א** ('ח"א מכות י: ב) בדברי הגמרא 'בדרך שאדם רוצה לילך בה, מוליכין אותו' -

שלא אמרו 'מוליך אותו' והיה נשמע שהקב"ה מוליך אותו, אלא אמרו 'מוליכין'. שבכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם נברא מלאך לפי ענינו אם לטוב אם לרע [כן איתא בספרים הקדושים בפירוש דברי חז"ל (אבות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. וכמו שפירש האריז"ל בשער היחודים (פ"ב): נמצא כי בהיות האדם צדיק וחסיד ועוסק בתורה ומתפלל בכוונה, מאותן הקולות שיוצאין מפיו נבראים מלאכין ורוחין קדישין, קיימין ועומדין, ואלו המלאכין הנבראים ממה שיוצאים מפי האדם הם סוד המגיידים הנזכר בספר חסידים, ומודיעין אותו ומספרין לו רזי תורה. וכו'. והנה כמו שיש מלאכין הנבראין מעסק התורה שהאדם מוציא מפיו, כך יש בחינת מלאכין נבראים ונעשים על ידי עשיית המצוות כנזכר בפרשת פינחס (זוהר רכב): 'ותר"ג מלאכין סלקין לה לנשמתא', הרי כל מצוה של תר"ג מצוות נעשה מלאך אחד, והעושה תר"ג מצוות נעשה תר"ג מלאכין לנשמתא דייליה, וזה סוד 'כל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד', ועל כן אמרו בדרך שאדם רוצה לילך, שהרשות בידי האדם ממנו יתברך ברוך הוא, שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג:). אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו, אותן המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו. ע"כ דבריו. ועל פי זה פירשו בספרים 'המתחיל במצוה ואומרים לו גמור', שהמלאכים הנבראים ממחשבתו דיבורו ומעשיו במצוה, עוזרים ומסייעים לו לגמור את הדבר.

מילתא דפליאה

צדיקים שהרגישו בקדושת הזמן היו אומרים הלל בשבת זו

לא לחינם הפליגו גדולי עולם ועוררו אותנו לנצל ימים אלו לתשובה ולמעשים טובים, שכן הצדיקים בקדושתם מרגישים את הקדושה ומסייעים בעדנו להתקרב לקדושה עליונה זו, כפי שמובא בדברי ימי הצדיקים ע"ה, כמו בעל הדברי חיים **מצאנו ע"ה**, **רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה**, **רבי משה לייב מסאסוב ע"ה** ועוד, שבליל פרשת בא - פרשת יציאת מצרים, קראו את ההלל כמו בליל הסדר, ויש מהם שקראו את ההלל בברכה, כי בקדושת נפשם הרגישו את האור העצום שמתעורר בקריאת הפרשה, עד כדי כך הגיעו להשגות ומדרגות גבוהות. והם שאמרו לנו ועוררנו: 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן', כי הקריאה מעוררת הזמן עוד יותר מהזמן עצמו, ובוודאי כוחם מסייענו להתקרב לקדושת הימים.

וכפי שאכן מסופר על הרה"ק מסאסוב ע"ה כי פעם בשבת פרשת בא שהפרשה מלאה ביציאת מצרים, בא לבהירות גדולה כל כך, עד שאחר תפילת י"ח אמר הלל והציבור אף הם אמרו עמו, ולא ידעו כלום בשעת מעשה שעושים דבר משונה. כי בא כולם למדרגה והשגה גבוהה שהרגישו את קדושת הפסח.

ברזא דאז"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

יציאת מצרים המתעוררת בימי השוכבי"ם

**וַיְהִי בְעֶצְמֵם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם (יב, מא).**

אמרו המקובלים ע"ה, שבזמנים אלה יורד כח עליון נשפעים, והשפעות גדולות נשפעים ונמשכים בתקופה זו, כדי להוציא את האדם מכל המצרים שלו. וידוע **מתלמידי הבעל שם טוב ע"ה** שהיו רגילים לומר כי 'התורה נצחית היא', כלומר, כל הנכתב בתורה אינו בכדי לספר סיפורי מעשיות שכן וכך היה, אלא כל הנכתב בתורה נאמר לעולם ועד, ונוהג ומורה דרך לכל אדם לדורי דורות.

[כך הם דברי התולדות יעקב יוסף בהקדמתו (אות ב) לגבי המצוות שאינן נוהגות בזמן הזה: מלאני לבי לבאר בעזרת ה' תרי"ג מצות איך שהם בכל עת וזמן, והם בכל אדם, ואיך יש בו מקום לדבק בו יתברך בכל מצוה מתרי"ג מצות. והשם יתברך יעזור לנו ויגמור בעדינו לטובה ויורינו נפלאות מתורתו, ונזכה לדבק בו.]

ובאותו ענין כתב בריש פרשת בראשית (ד"ה ומלבד): מאחר שהתורה נצחי צריך שיהיה בכל אדם ובכל זמן, וכו' חס ושלום בטל מצוה זו עתה בזמן הזה, וכן תקשי על כמה מצות שאינן בכל אדם ובכל זמן. לכן עתה באתי בעזרת הבורא יתברך לבאר איך לא נעדר שום מצוה אחת מכל תרי"ג מצות, כי אם שיהיה בכל אדם ובכל זמן, הן בדרך פשט או רמז או מוסר וכיוצא בזה. ומעין זה בפרשת לך לך (ד"ה עוד יש): יש לידע איך שייך פרשה זו בכל אדם ובכל זמן, דלא צריך פרשה זו לכתבה לדורות, דמה דהוי הוי, כי אם ללמדנו [לדורות].

ולכן גם יציאת מצרים - היציאה מהמצרים של כל אדם, אף היא קיימת בכל דור ודור, ובכל אדם ואדם במצרי הרוחניים והגשמיים. ואלו ההשפעות היורדות בזמן זה, שכדי שיוכל האדם לצאת ממצרים אלו, הקב"ה משפיע עליו כח עליון משמים ונותן לו כוחות כדי לצאת מהם.

הקריאה מעוררת את הזמן

ובזמן קריאת פרשות אלו מתעורר כוחם ביתר

שאת, שכן ידוע הדבר שגדולי החסידות היו אומרים, ויסוד הדברים כבר הובא בשל"ה הקדוש (מסכת פסחים נר מצווה אות ו'): 'הקריאה מעוררת את הזמן'. דהיינו, כשקוראים בפרשה את הקריאה, קריאה זו מעוררת את הזמן עליו מדבר המקרא. ועל כן היו האדמור"ם אומרים 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן'. דהיינו, לחיות עם הפרשה של השבוע והזמן שנאמר בה. אם מדברת על המועדים, הרי שבקריאת הפרשה מתעורר כח המועדים שנאמרו בה, וכל ההשפעות שנזכרו במועדים מתעוררים בקריאת הפרשה.

הקריאה מעוררת את הזמן בהשפעה תירה מהזמן עצמו

חשיבותה של קריאת הפרשה שמעוררת את הזמן של יציאת מצרים נשנתה הרבה בספרי הצדיקים, והגדיל **האמרי יוסף מספינקא ע"ה** ואמר בשם רבו **הרה"ק מזידיטשוב ע"ה** (יתרו ד"ה והר סיני) כי הקריאה בפרשה גדולה בחשיבותה ועולה בהשפעתה על פני הזמן עצמו.

מביא הרה"ק מספינקא ראייה לדברי רבו, דהנה, פעמיים בשנה קוראים בהפטר בהמעשה מרכבה, פעם אחת בפרשת יתרו במעשה מרכבה המובא בספר ישעיה, ופעם אחת בשבועות במעשה מרכבה שביחזקאל. והלא אמרו חז"ל (חגיגה יז): ישעיה הנביא הוא הגדול יותר מכל הנביאים שאחרי משה רבינו, ודימו חכמים את ההבדל בין מעשה מרכבה של יחזקאל למעשה מרכבה של ישעיה, כדמיון בן כפר ובן כרך. אם כן מן הראוי שאת ההפטרה החשובה ביותר שיהי מעשה מרכבה שבנבואת ישעיה, יאמרו במתן תורה, ואת ההפטרה של יחזקאל יקראו בפרשת יתרו.

בפועל רואים להיפך, שאת הנבואה החשובה אומרים דווקא בפרשת יתרו. מוכח אפוא, כי חשיבות הקריאה המעוררת את הזמן - בזמן שקוראים את הפרשה בתורה, גדולה יותר מהיום שבו קיבלנו את התורה, עד כדי כך שבעת קריאת פרשת מתן תורה אומרים את ההפטרה החשובה יותר, ואילו בזמן מתן תורה עצמו בחג השבועות, קוראים את ההפטרה שנאמרה ביחזקאל שהיא פחותה במעלתה מנבואת ישעיה.

והגאולה ומתן תורה והדינין שהוא סדר המרוק הזכוכך מראש ועד סוף.

בכח התפילין מקדשים את כל החושים

וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ (כח י).

התפילין יש בהם ד' בתיים, והם כנגד ארבעת החושים שבאדם, ראייה שמיעה ריח ודיבור, והיבית הנוסף בתפילין של יד הוא כנגד חוש המישוש, ובכוח התפילין יש ביכולת האדם לקדש את כל חושיו לעבודת הבורא. ומצינו שהתפילין נקראים 'תפארת', לשון פאר, כמו שנאמר בהם (יחזקאל כד יז) 'פארך חבוש עליך', כי על ידי שהאדם מקדש את כל חושיו וזכה לבוא למדת תפארת המורה על השלימות, והיא מידתו של יעקב אבינו ע"ה הכלול מיראה ואהבה.

כיון שהתפילין מקדשות את כל כוחות האדם לפיכך סגולת התפילין שהם מגלים את צלם הקדושה על היהודי המניח אותם, ובזכותם שורה השכינה על היהודי בלי מחיצה, שזה דבר הכתוב (פר' כי תבוא) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ועל שם כן נקראו התפילין אות, כי הם אות וסימן לדביקות ישראל בה', ומכוח התגלות הקדושה נופל פחד ואימה על האומות.

אות השבת כמו התפילין

גם השבת נקראת תפארת, כמו שאנו מזכירים בתפילת השבת 'תפארת עטה ליום המנוחה מזמור שיר ליום השבת', כי בשבת אין מניחים תפילין, כי השבת עצמה היא אות, והיא משלימה את חושי האדם במקום התפילין, וכל מה שהתפילין מתקן בימות החול, מתקנת השבת, שאף היא קרויה אות כמו התפילין וברית המילה, ותמיד יש באדם ב' אותות, כי הברית קבועה לעולם באדם, ובשבת יש את אות השבת, ובימות החול את התפילין, ועל פי שנים עדים יקום דבר. וכן השבת נקראת אות כי היא מעוררת דביקות ישראל בהקב"ה, ומתגלה אליו דומה מאור פניו של אדם בימות החול כמו בשבת, וממילא נופל פחד ואימה על הסטרא אחרא ביום השבת.

הקריאה בתורה היא בבחינת נפש המתקשרת בתורה ומשכך גדלה מעלתה על בחינת הזמן

כשנשכיל בדבר, עלינו להתבונן, מדוע אכן כך הם פני הדברים, בעוד שעל פי סברא נראה כי הזמן בשנה שבו ניתנה תורה גדול יותר, שכן באותו התאריך ניתנה תורה. נבין זאת עפ"י המבואר בספר יצירה (פ"ד מ"ה, פ"ו מ"א), כי כלל הבריאה נחלקת לשלושה חלקים - עולם שנה ונפש. והביאור בזה, שכל דבר שבבריאה מורכב משלושה חלקים אלו: נפש - הוא שם כולל לנפש האדם עם כל מה שיש בו ובתוכו. שנה - הוא שם כולל לעיתים ולזמנים שבהם מונהג העולם. עולם - שם כולל לעולם שאנחנו נמצאים בתוכו.

ולמשל, בעניין קריעת ים סוף ישנם שלוש אפשרויות שבהם מתעורר הנס. א. כאשר אדם בא אל הים שנקרע לפני ישראל יוכל להרגיש הארה מקריעת ים סוף, והארה זו הינה בבחינת 'עולם'. ב. כאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש גם כן הארה נפלאה מקריעת הים, וזו בבחינת 'שנה'. ג. כאשר קוראים בתורה פרשת בשלח, יכול להרגיש הארה זו בבחינת 'נפש' הקורא בתורה את עניין קריעת הים.

ולכן קריאת הפרשה עולה במעלתה ובהארה שבה, על ההארה שבזמן המועד, כי הקריאה בתורה היא בבחינת 'נפש', ובחינת נפש כיון שמחוברת בתורה ללא אמצעי - גדולה במעלתה, כי התורה מקשרת הנפש בעולמות העליונים.

***

וזה עניינם של פרשיות אלו הנקראים שובבי"ם שהובא בכתבי האריז"ל, ראה בשער רוח הקודש (זי):. ונתנו סימן בהם 'שובו בנים שובביים' (ירמיה ג כב) ראשי תיבות ש'מות 'ארא ב'א בשלח 'יתרו מ'שפטים. וכו' ולכן בזמן הפרשיות אלו יש בהם סגולה לקבל תשובת האדם המתענה בהם על עון הקרי. ולכן הם מתחילים מן פרשת שמות. מפני שאז בפרשה ההיא היה התחלת השעבוד. ומסתיימים בפרשת משפטים וכו' כי אז נגמרו אותם הניצוצות להתקן.

ובמאמר תקוני תשובה שכתבי הרמ"ע מפאנו ע"ה (פט"ז) כתב: ונתחדו ימי קריאת הפרשיות הללו לתקון זה שבהן גלות מצרים ומרירות השעבוד

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

כוח שרה אמנו ע"ה כליל יציאת מצרים

הרמב"ן (לעיל יב ו): 'ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם'. אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (עיין תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו. ושם פסוק 'י' כתב: 'ויהי רעב בארץ'. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף ובזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. ורמז אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) 'וכל הבת תחיון', והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן ובקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה (מו ו) רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב 'ויהי רעב בארץ', בישראל כתיב (להלן מהו) 'כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ', וכל דבר שעבר עליה היה בו נתינת כח גם לזרעה שבכל הדורות, לכך גם המכות שקיבל פרעה בגללה היו סימן לבניה שגם בגללם יקבל פרעה את עשר המכות

לקיחתה של שרה לבית פרעה - סימן לבניה

וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְיִים יֹאכְלֶהוּ (יב ח). רבותינו ז"ל אמרו במדרש (שמו"ר טו יב): 'מצות' - בשביל שרה שעשתה למלאכי השרת עוגות ולא טעמו לחם וכו'. יש לומר בטעם שזכרה שרה אמנו ע"ה בלילה זה, שכן אמרו חז"ל **בפרקי דרבי אליעזר** (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים, להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו [וכך אמרו בזוהר (לך לך פב.): תא חזי, אלמלא דאנסיבת שרי לגבי פרעה לא אלהי הוא, ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר כן דילקון מצרים בנגעים גדולים. כתיב הכא 'נגעים גדולים', וכתיב התם (דברים ו כב) 'ויתן ה' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים', מה להלן עשר מכות אף כאן עשר מכות, כמה דעביד קודשא בריך הוא נסין וגבורן לישראל ליליא, אוף הכא עבד לה קודשא בריך הוא לשרה נסין וגבוראן ליליא. תא חזי, כל ההוא ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי עלאי לזמרא ליה לקודשא בריך הוא בשירין ותושבחן, אמר להו קודשא בריך הוא, כולכו זילו ועבידו מכתשין רברבין במצרים, רשימו למאן דאנא זמין למעבד לבתר דא, מה כתיב (בראשית יב ז) 'וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים' וגו']. ומשום כך פירש **מור"ר זקני ע"ה** (פתוחי חותם וארא ענין עשר המכות) כי 'שרה' בגימטריא עולה כמו ראשי התיבות של עשר המכות 'דצ"ך עד"ש באח"ב' [עם הכולל של ג' התיבות והכולל של שלשתם כאחד]. ומעשה אבות סימן הוא לבנים' [כך כתב

בצער, עד תשעים שנה והיא בחבלי לידה שלא ילדה לאברהם, וצא ולמד מה שאמרה רחל (שם ל א) 'הבה לי בנים ואם אין מתה' וגו', ומצ' עד מאה בקרוב שהיה ישמעאל רודף את יצחק להורגו כמאמרם ז"ל והיתה מצטערת על הדבר הרי מאה שנה, ועשרים שנה ושבע שנים לאלה יחשבו שני חיי שרה כי אז בטחה בננה כי כבר גרש אברהם את ישמעאל], עם כל זה נאמר בהם (רש"י בראשית כג א) 'כולן שוין לטובה'. וכפי שביארנו (חיי שרה) עפ"י דברי **מון החיד"א ע"ה** (פני דוד שם) בפסוק (בראשית שם) 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמוז שחייה היו הויה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן.

ובדרך רמז בא ללמדנו, כי אף שהיו ימי חייה של שרה למפרע, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם זאת היו בעיניה כולם שוים לטובה, שלא ראתה שום רע בהנהגת הבורא, וידעה מה שאמרו חז"ל (ב"ר נא ג) 'אין רע יורד מלמעלה', ואם כך, גם כשאירע דבר מן השמים הנראה כלא טוב על כרחך טוב הוא שהרי אין רע יורד מן השמים. ובהסתכלות זו קיבלה כל מאורעות חייה באהבה ובשמחה, והאמינה שכל הנעשה עמה הוא אך לטובה ו'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), ואף שבשעת מעשה נראה הדבר כצרה אבל לבסוף יתגלה שהכל היה לטובה.

ובליל יציאת מצרים שנצטוונו בו 'למען תספר וגו' וידעתם כי אני ה', שבו מתגלה ביתר שאת אור האמונה 'כי אני ה', שבכל דבר ודבר יכולים להכיר כי מה' הוא ולטובה, מתעורר כוחה וירושתה של שרה אמנו ע"ה ביותר לסייענו בחיזוק האמונה.

[בצרור המור האריך לבאר את כל עניין יציאת מצרים כיצד היה תלוי במעשה לקיחת שרה לבית פרעה, וז"ל: 'ולאברם הטיב בעבורה' (לעיל יב טז) לפי שאמרה היא שהיתה אחותו, כמו שהיה במצרים שכתוב שם (שמות יב לו) 'וישאלום וינצלו את מצרים'. 'וינגע ה' את פרעה ואת ביתו' (לעיל יב יז), לאות על מכות פרעה בשביל ישראל. 'ויקרא פרעה לאברם' (שם פסוק יח), כמו שאמר שם (שמות יב לא) 'ויקרא למשה ולאהרן לילה'. 'ועתה הנה אשתך קח ולך' (לעיל יב יט), כמו שאמר שם (שמות יב לב) 'גם צאנכם גם בקרכם קחו וגומר'. 'ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותם' (לעיל יב כ), כמו שאמר שם (שמות יג יז) 'ויהי בשלח פרעה את העם'. 'ויעל אברם ממצרים ולוט עמו' (לעיל יג א), כמו שאמר שם (שמות יב לח) 'וגם ערב רב עלה אתם'. 'ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב' (לעיל יג ב), כמו שכתוב שם (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'. ועל כן בלילה זה נזכר כוחה של שרה לבני ישראל.

כוח האמונה של שרה מתעורר עתה ביותר

מכלל הכח שהורישה לנו שרה ע"ה הוא להכיר ולדעת כי כל העובר עלינו בגשמיות ורוחניות הן צרות הגלות והן הקשיים והמיצרים העומדים בדרכו של כל אדם בפרטות, לטובה הם. כי הרי בכל מהלך חייה עברו עליה צרות וקשיים, בשנות עקרותה הארוכים ובגלות ממקום למקום, ועוד כיוצא בהם [ראה מה שכתב על כך האור החיים (בראשית כג א): עוד יתבאר הכתוב על זה הדרך 'ויהיו חיי שרה' פירוש בצער היו חיי שרה מאה שנה, כי בכולן היתה

י"א ד'אור ע"י מנחם אור לוישינסקי
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנצוט ללא אישור
 מצד השוכן במסגרת מנחם אור לוישינסקי
 מיוצב ונעמוד: שוקי קנר

פרשת בא

קידוש לבנה

שהיה תורם סכום הגון לצדקה זו, היה משליך את כל גופו ומסמיך את עצמו על זה הקיר, כשפניו לעבר קופת הצדקה והיה שופך את שיחו לזכות למצוה רמה זו של קידוש לבנה כאשר עין בעין ראו אותו כל הקהל בשעה זו שהוא מבקש ומעתייר. ולעתים היה מסתגר בחדרו, שם גם היה מצוי לו קופה של צדקת רבי מאיר בעל הנס, והיה עובד את עבודת הקודש בהשתפכות הנפש נפלאה ובבכיות גדולות לזכות למצות קידוש לבנה.

ומעשה שהיה ולאחר שנתן סכום גדול לקופת רבי מאיר בעל הנס כסגולה שתראה הלבנה, שלח אחד מאנשי שלומו שיצא החוצה לראות אם כבר נראית הלבנה. מששב הלה ואמר כי הלבנה עדיין מכוסה, הוסיף ותרם עוד לקופת רבי מאיר בעל הנס ושוב שלח לראות אם כבר נראתה הלבנה. וכך היה שוב ושוב: בכל פעם שאמרו כי עדיין הלבנה לא נראתה, הוסיף ותרם לצדקת רבי מאיר בעל הנס, עד שהצטברו הסכומים יחדיו לסכום אדיר מאוד, וכך רק לאחר פעמים רבות חזר השליח ואמר בשמחה רבה כי הנה עתה נראית הלבנה, ורבי איציקל יצא לקדשה כדת.

באחת הפעמים בהם שהה בעיירת נופש סמוכה ונראית לעיר לונדון בירת אנגליה, הגיע הלילה האחרון שיכולים לקדש בו את הלבנה, והלבנה לא נראתה. בתחילה התעניין רבי איציקל ושאל את באי ביתו: מה נתחדש בעניין הלבנה? וענו לו, כי השמים עדיין

הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זיע"א היה נודע בשערים כבעל מופת וכפועל ישועות בקרב הארץ, והיה מפורסם בעבודתו בקודש בכוח קופת הצדקה לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס, ועל ידי שהיה נותן בעצמו או שהיה מעורר אחרים לתרום ממון הרבה לטובת קופת רבי מאיר בעל הנס היה ממשיך ברכות וישועות למעלה מדרך הטבע. במיוחד היה פועל בשידוד מערכות הטבע על ידי צדקת רבי מאיר בעל הנס בזמן שהיו צריכים לקדש את הלבנה. זאת מפני שרבי איציקל גר באנטוורפן שבמדינת בלגיה, וגם לעתים היה נמצא במדינות אחרות באירופה, והצד השווה שבהם כי פעמים הרבה השמים מתקדרים בעבים או שהגשמים יורדים בלי הפסק, והלבנה אינה נראית. מזג האוויר האירופי הקר והגשום הקשה על יראי ה' המבקשים לקדש את הלבנה, לראותה כראוי ולברך עליה, וכשמגיע הזמן בו כבר אפשר לקדש את הלבנה, ייתכן שלילה אחר לילה היא לא היית נראית.

בלילות הללו היה מפליא פלאות בגודל עבודתו בנתינת הצדקה אצל קופת רבי מאיר בעל הנס, כשהוא מרבה בתפילה ובתחנונים כבן המתחטא לפני קונו שיזכו לקדש את הלבנה בזכות התנא האלוקי רבי מאיר בעל הנס. לעתים היה רבינו מהלך בבית המדרש אל הקיר בו היה קבוע קופת הצדקה, ולאחר

ונשגבים אשר לא השיג את טיבם, ותוך כדי זה היה רוקע ברגליו על הארץ, וכך משך זמן רב היה טרוד בעבודתו הנשגבה, כאשר אותו אדם מתחבא מאחורי כסא קדשו ואין הוא מרגיש בו.

לפתע נשמע קול פתיחת הדלת. היה זה אחד מבני הבית שחזר מלכתו לחפש את הלבנה, רבי איציקל שסבור היה כי הדלת של חדרו היא זו שנפתחה, הפסיק תיכף ומיד מעבודתו הקדושה ונשאר יושב כאבן דומם. רק לאחר זמן מה סובב את פניו והנה הוא רואה את האיש ההוא שהיה מצוי בחדר כל הזמן, ומאחר וחשב כי זה עתה הוא נכנס אל תוך החדר, פנה אליו בשאלה: נו, מה נשמע אודות הלבנה בחוצות העיר? נענה אותו אדם: יכול אני לשאול ולברר אצל אלו האנשים שהיו בחוץ.

מתשובה זו הבין כי אדם זה היה במשך כל זמן עבודתו בתוך חדרו הקדוש פנימה וראה את כל מעשיו, ונענה ואמר לו בצחות לשון: 'גנב שכמותך'.

אדהכי והכי נכנסו ובאו כל אותם האנשים שהיו בחוץ ובפה אחד נענו ואמרו יחד כי הרקיע מעונן ביותר והלבנה אינה נראית כלל, חזר רבי איציקל וביקש שכל אותם האנשים שהלכו לחפש אחר הלבנה, יואילו לצאת החוצה ולחפש שוב את הלבנה, אמנם מאותו אדם שכבר היה בחדרו מקודם לא ביקש והניח לו לראות את עבודת קדשו.

לאחר כמה רגעים שהיה עוסק בענייניו הקדושים באש להבה ובהתלהבות עצומה, קם לפתע ממקומו ואמר: עכשיו אלך בעצמי

מכוסים בעננים כבדים מאוד. נענה רבי איציקל ואמר להם בכעין תרעומת: נרפים אתם נרפים, מפני מה אתם בטלנים ואתם מחפשים את הלבנה רק סמוך לבית כאן, צאו לכם אל מחוץ לעיירה, ימה וקדמה צפונה ונגבה, ושם תבקשו האם הלבנה נראית! הלא כבר בדקתם כמה פעמים כאן ולא הצלחתם לראות את הלבנה, אם כן מוטב לכם שלא תחזרו ותבדקו שוב באותו מקום, אלא תראו שמא מחוץ לעיירה אין עננים כבדים, ושמא שם תראה הלבנה.

יצאו באי הבית כולם והלכו להם אל ארבע פינות העיירה לראות ולבקש שם את הלבנה, מלבד איש אחד מבאי הבית שהחליט להשאר בחדרו, אלא שרבי איציקל שראה אותו נשאר פנה אליו בנחרצות והודיעו כי הוא מבקשו לסגור את הדלת מצידה החיצון, כאומר לו שיואיל אף הוא לצאת מהבית ולילך לבקש מקום בו נראית הלבנה.

אותו אדם הבין שאין ברצונו של רבי איציקל שיראו את עבודתו הקדושה, ולכן היה כל כך נחרץ בבקשתו שכולם, ללא יוצא מן הכלל, יצאו מהבית ולא יהיו נוכחים ורואים במעשיו. כיון שכן, הרהיב האיש עוז בנפשו ועשה את עצמו כאילו יצא מן החדר והוא פונה לסגור את הדלת, אלא שבמהירות רבה, חזר תיכף אל תוך החדר והחביא עצמו אחורי כסאו של רבי איציקל עד שלא ראהו כלל.

רבי איציקל הביט בדלת ובראותו כי היא סגורה החל לעבוד את עבודתו בקודש בהתלהבות נוראה מאוד, כשפיו ושפתיו הקדושים ממללין ומרחשין דיבורים נוראים

החוצה לראות אם הלבנה נראית! קם ולבש את מעיל ה'טילעפ' ויצא אל רחוב העיר. בדרכו לצאת החוצה עבר דרך כמה וכמה דלתות, ובכל פעם שעבר באחת הדלתות נעצר אצל המזוזה והתפלל שם תפלה קצרה, שיזכהו הקב"ה לראות את הלבנה.

כאשר יצא החוצה וראה שעדיין מכוסים השמיים בעבים, נשאר עומד על רגלו לצפות ולהמתין על הלבנה. היה בכך מסירות נפש מצידו, שכן היה סובל הרבה על רגליו הכואבות והדואבות, ועם זאת מיאן בתוקף רב לשבת על כסא. במשך דקות ארוכות עמד על רגליו והביט אל עבר השמים, עד שלפתע ראו הכל שהעננים זזים מעט וניתן לראות את הלבנה במקצת.

אחד מן הנוכחים התחיל בהתרגשות לומר 'הללויה' וביקש לקדש את הלבנה. אולם רבי איציקל לא הסכים ואמר להמתין עוד. נענו העומדים שם טענו שאם ימתינו עוד, אזי יאבדו גם את זאת הלבנה שנראית עתה. אולם רבי איציקל עמד על שלו בתוקף רב, ואמר: לא לכך הייתה כוונתי, היינו, לא ללבנה שכזאת שהיא מעורפלת ומכוסה בעננים קלושים הייתה כוונתי.

כולם עמדו והמתינו בדריכות ובחרדת קודש עד שלאחר זמן קצר יצאה הלבנה בטהרתה ונראתה בעליל לבנה צחה ונאה וקידשו כולם את הלבנה בשמחה ובטוב לבב.

באותו לילה, בשעה מאוחרת, הוציא רבי איציקל מכיסו מעות הרבה, אשר עלו יחד לסכום של כמה מאות 'פונט' ונתנם לצדקת

רבי מאיר בעל הנס. היו אלו 'לבנה געלט', כלומר, כספי הצדקה הרבים שהרבי הפריש כדי לזכות לקיים את מצות קידוש הלבנה.

דרשו במסכת סנהדרין (מב): **ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך על החודש בזמנו - כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא (שמות יב ב) 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם ראש חֹדָשׁים וְאֲשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה, וְכָתִיב תָּם (שם טו ב) 'זֶה אֵלֵי וְאֵנֹהוּ'.**

ונודע מנהג הקדמונים להפריש פרוטות לצדקה בשעת קידוש לבנה, וכפי שהביא בקונטרס 'מעשה הצדקה' הנדפס בסוף ספר 'ממי דוד' (אות ל): ועיין בקונטרס הנזכר [הוא קונטרס 'מגן דוד'] שכתב, דבעת קידוש הלבנה או לאחר שבעה ימים ממילוי הלבנה צריך להפריש שלש פרוטות כסף לצדקה, שהן רמוזים אל שלשה אורות שבפסוק (ישעיה ל כו) 'וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְבָנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְאֹרֶךְ הַחֲמָה כְּהָיָה שְׁבַעֲתִים כְּאֹרֶךְ שְׁבַעֲת הַיָּמִים בְּיוֹם חֲבַשׁ ה' אֶת שְׁבַר עֲמוֹ וּמַחֲץ מִקְּתוֹ יִרְפָּא, וְעַל יְדֵי אֱלוֹ הָאוֹרוֹת אֲנִי מַסְלִיקִים אֶת כָּל הַמִּקְטָרְגִים הַסּוֹבְבִים אֶת הַשּׁוֹשְׁנָה עֲלֵינוּהָ. וְאוֹר' הוא גימטריא 'זר' דעל ידי אורות הצדקה אנו מבטלים כל הזרים הקמים עלינו והזר הקרב אל משכן ה' של מעלה יומת.

והביא את הדברים הגאון רבי חיים פאלאגי זצ"ל בספרו 'כף החיים' (סי' לו אות כח): אחר ברכת הלבנה יפריש שלש פרוטות לצדקה. ובספרי הקטן 'ראה חיים' (סדר בא) הבאתי דברי הרב 'מעשה הצדקה' אשר בסוף ספר

בע"ה על ידי סגולת הצדקה ימהר ויחיש גאולתנו.

ואולי יש להוסיף עוד טעם נכון לכך שנותנים צדקה בשעת קידוש לבנה, כי הנה מצינו גם מנהג ישראל תורה הוא לשתות יין שרף אחר עריכת קידוש לבנה, ובספר 'מעשה יחיאל' (פרשת ויצא) פירש בהקדם מה שקבלה בידינו שאין לעשות את המצוות בחינם, וכפי שהאיר את עינינו הרה"ק הבני יששכר זיע"א בספרו 'אגרא דפרקא' (אות רפא): בזוהר (הנ"ל קכח), פתח רבי שמעון וכו' ויקחו לי, האי דבעי לאשתדלא במצוה ולאשתדלא ביה בקוב"ה איצטריך דלא ישתדל ביה ברקנייא ובמגנא וכו', אלא אישתדלותא דאורייתא כל מאן דבעי זכי בה אישתדלותא דקוב"ה למנדע ליה, כל מאן דבעי זכי בה בלא אגרא כלל, אבל אשתדלותא דקב"ה דקיימא בעובדא אסור לנטלא ליה למגנא ובריקניא, בגין דלא זכי בההוא עובדא כלל לאמשכא עליה רוחא דקודשא אלא באגר שלים. עכ"ל. עיין הטעם במקדש מלך ובדברי הרמ"ז, **מזה סמכו אנשי מעשה הקדמונים בעת שכיבדו אותם בכיבודא דמצוה במילת בן זכר וכיוצא, ואפילו לעלות לתורה, היו נותנים דבר מה לצדקה בכדי שלא תהיה המצוה במגנא, ולכן היו קונים יין שרף אחר קידוש לבנה כדי שלא תהיה המצוה נעשית בחינם.**

ממילא יש לומר שהוא הטעם גם למנהג ישראל להפריש פרוטות לצדקה אחר עריכת קידוש לבנה, כדי שמצות קידוש לבנה לא תהיה נעשית בחינם, על כן מבקשים להוציא ממון על כך ונותנים פרוטות לצדקה.

'ימי דוד', ונתתי טעם לדבר. ועוד כי מוצאי מצא חיים בספרי הקטן 'רוח חיים' (סימן תכו) טועמיה חיים בזה, עיין שם בעזר משדי, אשרי כל חוכי ל' לחזות בנועם. והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שכעת הימים. אורה זו תורה וכל בניך למודי ה' דברי אלהים חיים.

ואכן בספרו 'ראה חיים' (פרשת בא) נתן טעם לשבח בעניין נתינת הצדקה וכתב: הנה למדנו חיוב מצות עשה לעשות צדקה ממה שמצינו שהמאור הגדול שהוא השמש מלוה ומאיר ללבנה שהוא המאור הקטן, והלבנה לכוכבים ומזלות... וזהו טעם כעיקר למה שכתבו המקובלים ז"ל דיש לתת צדקה אחר ברכת הלבנה ולהפריש שלשה פרוטות לצדקה כדי לסלק כל המקטרגים הסובבים את השושנה העליונה... ולענ"ד הטעם לתת צדקה אחר ברכת הלבנה, אשר מברכת הלבנה וחידושה אנחנו למדים לעשות צדקה, ולכן נאה ויאה בעת ובעונה הזאת להפריש מעות לצדקה וכדברי התיקונים. ועוד למדנו גודל מעלת הנותן צדקה, כי נקרא בשם 'גדול', כדכתיב 'את המאור הגדול', כמו שכתוב בתיקונים, את המאור רזא דעתירי, שנותן צדקה כמו שהשמש הוא מאור הגדול משפיע מאורו להאיר ללבנה.

עוד טעם לשבח כתב רבי חיים פאלאג' בספרו 'רוח חיים' (ס' תכו אות ה'): ונראה כי יען אמרו רז"ל אין ישראל נגאלים אלא בזכות הצדקה, לכן תיכף לתפילה שאנחנו מתפללים 'שהם עתידים להתחדש כמותה', וגם אנחנו אומרים 'דוד מלך ישראל חי וקיים'

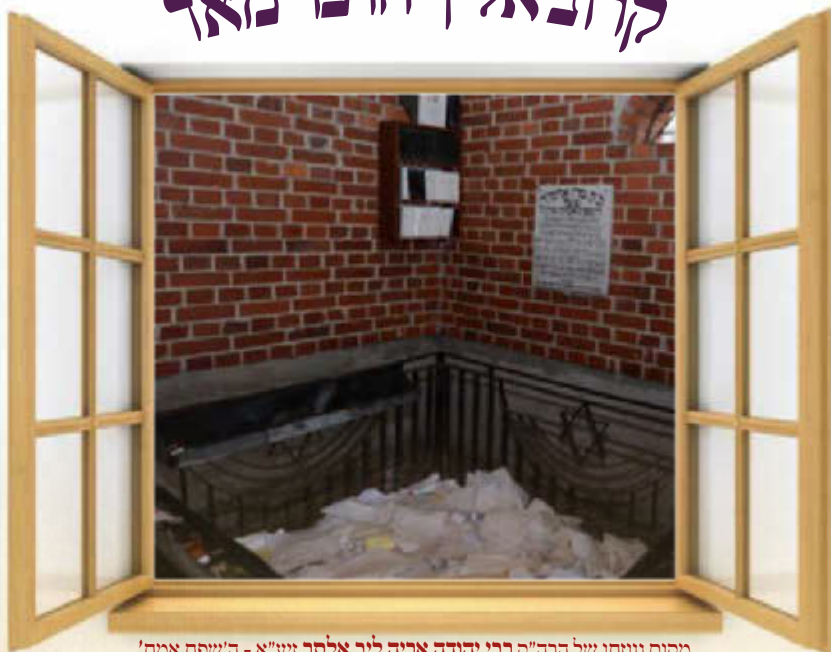
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרב"ק רבי יהודה אריה ליב אלטר זיע"א - ה'שפת אמת'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך